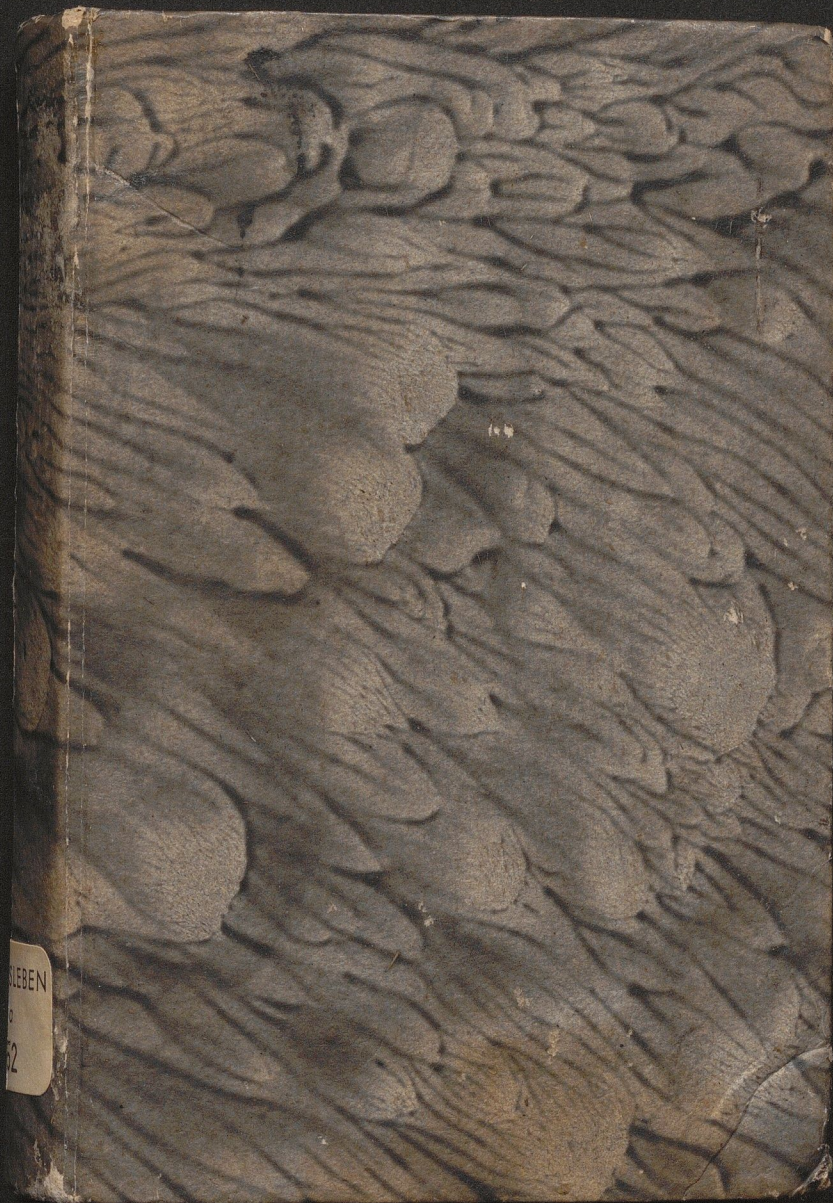

B. 152

1) n. 2) Constitut, R. 2.

3) Epitome

Direk. Volksschulen Coornhert

2

Defensio Processus
DE NON OC=

CIDENDIS HAERE-

TICIS, CONTRA TRIA

Capita libri 4. Poli-

ticorum I. Lipsij.

Ejusque libri
ADVERSUS DIA-
LOGISTAM CON-
FUTATIO.

Sub extremum mortis fatum per

suæ Patriæ libertatis studiosissimum Theo-
dorum Volchardum Coornhert
conscripta.

ISAÏÆ X.

*Va qui decreta statuum iniqua scribendaq; dicant
facinorosa, ad tenuium evertendas causas.*

GOVDÆ,

Ex officinâ Petri Simonis Kies.

ANNO M. D. XCVII.

Defensio

DE NON

CIOENDIS

TICIS CONTRA

TRIA

TRIA

TRIA

ADVERSUS DIA

LOGISTAM CON

TRIA

Sub extensione

the Patris

domini

CON

TRIA

the Patris

domini

CON

Ex Officio

ANNO M.D.XC.VII

AD LECTOREM.

EN tibi; Lector benivole, annotaciunculas quasdam, sine prologo, sine omni annexo & agglutinato ornatu. Auctori enim (è vitâ ad diu optatam requiem discedenti) huic suo operi colophonem imponere, naturæ necessitas libertatem ademit. Atq; ideo has, quas vides notas, ad proximorum salutem reliquit: primis verbis respondentes in ipso exordio libri I. Lipsii, in quo ad hunc modum insit:

1. L I P S I V S. * 2.

AUCTOR an ille est, cui debeam? ^a homo inquietus, turbidus: & cui unum ^b hoc studium, litigare. Sicut canibus &c.

COORNHERT.

^a Hic Iusti Lipsii insidiosa clementia originē habet, quā ante Ordines acri calumniā machinatur innocentis accusationem. sed quā felicitè sit eventura paulò pòst videbimus. ^b Tibi hoc, Lipsi, Deus, an ego, iudiciū fecit: vel comminiscitur hoc cerebri tui malignosa confectio: hoc te Charitas non docuit. *Quisque presumit*
A 2 tur bo-

COORNHERT

sur bonus, donec probetur contrarium. Sin autem vera proloqui & errores perniciosos refutare, ad utilitatem & ædificationem proximi, urgentibus causis (veluti ego contra tuos sanguinarios errores facio) tibi sit *litigare*, unum hoc mihi studium ex animo fateor.

2. LIPSIVS. * 2.

Nec iudicio hæc scribere, sed morbo.

COORNHERT.

Affirmas, non probas. Cui hoc, de aliis quibusvis asseverare, difficile?

3. LIPSIVS. * 2.

Quem & vincere in glorium, & à quo atteri sordidum esset.

COORNHERT.

fascibus ipse
Erigeris, plausuque petis clarescere vulgi.
 Indicāsne hic non veritatem, sed propriam ac inanem gloriolam scriptionis tuæ finem esse? Quin habeas hanc tibi. At mihi abundè satisfacit, & præponderat simplicis veritatis encomiū:
 huic

ADVERSUS I. LIPSIVM.

huic applaudo, sit licet ista usquam meo cum dedecore aut damno.

4. LIPSIVS. * 2.

Plebeja, futilis: & concepta plebejo quoque stilo.

COORNHERT.

Ohe, iam satis est, ohe libelle. Tibi stilus heroicus: metus qualē vides, qualem exercui: nunc si talia sesquipedia verba grande ingenium rectumque iudicium pariunt, triumphas merito; & præferendus nō solum mihi, verū etiam Christo, ejusque Apostolis, stilo tenus rudibus ac indoctis hominibus.

5. LIPSIVS. * 2.

Adde quòd calumniarum cōvici-
vici-^{er}orumque plena:

COORNHERT.

Quā verè hæc scribas, pōst in probationibus tuis manifestum erit. Præterea etiam quòd non personam tuam calumniis lacerō, verū hæc tua scripta, consilia, & decreta veris rationibus arguo & demonstro esse tyrannica, sanguina-

A 3

guina-

COORNHERT

guinatia, ipsas quoque provincias evertentia.
Hæc credo præter expectationem tuam, qui as-
suetus scilicet assentatoribus patefacere aures
(qui ad voluptatem omnia, ad veritatem nihil
loquuntur, & quorum litterulæ blanditiis &
fallacibus assentationibus plenæ te oblectant)
ob liberius de tuis scriptis iudicium, te calu-
mniis & convitiis gravatū putas: nam ut Sene-
ca, *Adulatorum & prava laudantium sermo diu-*
tius heret quàm auditur. Ego vero: *Malo veris*
offendere, quàm placere adulando. Sed heus Lipsi,
an tu ille es, cui omnium scripta liberè carpere,
de tuis verò; quasi extra omnem controversiam
positis; nemini iudicare liceat? Philautia illa nō
ferenda.

Epist. 4.
lib. 22.

Idem in
Proverb.

6. LIPSIVS. * 2.

Flumen verborum ubique vi-
deo, mentis vix guttam.

Vox es, præterea nihil. pag. 1.

COORNHERT.

In primis ad me datis litteris (hic studiū
omissis) meum λακωνισμός seu breviloquen-
tiam laudas. eandem in mea Lite præstare po-
teram si visum fuisset: Sed ego non verborum
flumine, sed urgentibus rationibus primū in
arduo hoc negotio, sensum meum palam me-
moro,

ADVERSUS I. LIPSIVM.

moro, tu vero tuū obscuris ac præfractis verbis
usque adeo obtenebras, ut necesse tibi sit iisdem
de rebus (ut Ciceronis verbis utar) semper qua-
si dictata decantare, commentaria nova, notas
novas edere, & tua scripta apertiora reddere.

7. LIPSIVS. * 2.

Convicia & dictéria? non est
meum:

COORNHERT.

Te tamen id sedulò dare operam, ut lascivè
luxuriando, per cachinnos & ludibria, quasi ab
angustiis vacuus, liberè evoles; lectores vide-
bunt: optandūque esset altitudini fortunæ tuæ
& gloriæ, ut ne in hâc scribendi libidine proca-
cius nimis & venenato calamo ageres. Tu enim
ut alter L. Danæus tuum scriptum hujusmodi
flosculis sic ornas, ut ultima primis respòdeant:
quorum aliquot recenseo, incipiens à libri ca-
pite: *Homo inquietus, turbidus; cui unum hoc stu-
dium litigare (*2.) vox tantum (1.) malè in religionē
& Rempublicam affectus (61.) cui ingenium ferox,
asperum, cum multâ mixtione fellis (pag. 8.) Calu-
mniator (13. 33.) Convitiator (10. 11.) nugator (19.)
mendax (33. 58.) parū fidelis (2.) Aolus turba-
rium (2.) Protervus, maledicus (13. 14.) Philonicus
(6.) Pseudologus (9.) osor litterarum (13.) vanissi-
mus plebicola (14.) Caculus (16.) laborans ablepsia*

A 4

(13.)

COORNHERT

(17.) homo Istro fallacior (32.) qui pallere non erubescere solet (20.) Panurgus, Blatero (35.) effrenis (38.) amens (39.) pseudographus (40.) cui cerebrum in linguam (45.) κακοδαίμωνος ἀνθρώπου. malus, pessimus, qui intollerabiliter insanit (59.) Apludā nequior; (60.) cui cucurbitis opus curando sincipiti non sano (33.) Senior bullā dignissimus (45.) Et his nondum cōtentus, conaris ad imitationem Ovidianam me transformare in *Canem latrantem* (* 2.) affilientes undas, *Suem* (2.) *Tibicinā* (5.) *Noctuam* (13.) aquā malitia (17.) matulam (36.) *Camelum saltantē* (40.) *bovem ad ceromā muti indignū* (44.) *annum ad armillum* (50.) *Pepone insulsiorem* (15.) *Hydrum* (57.) Et hic, candide lector, ille vir est, qui nihilominus mihi præscribere audet, ut sine convitiis agam aut dicterio ullo in personam. pag. 8. Et qui Ordines rogat, utrum priscus mos redierit, & convicia spargantur e plaustro. pag. 33. Sed hæc non sunt nisi Lipsianica dicta aut joca, quæ, & alia histrionica complura, huic tuo scripto; ceu mendici centoni; passim intexta, si tollantur unā cum tuis historiarum exemplis; Lipsi; nihil solidi in toto hoc tuo aureo partu, relinquetur.

8. LIPSIVS. * 2.

Et ita adhuc viximus scripsimusq; , ut nemo de nobis, de nemine queri etiam ego possim.

COORN-

An quia talis fuerit lenitas tua erga vivos, & imperiosa severitas erga mortuos Profectò qui invidendū tuum stilum, mordaci sale conspersum, & satyram Menippæam adversis tales perlegerunt, de eo iudicium dabunt. Hoc quoque tibi nunc commodum de me sperato, emerito & exoleto milite, sene, gradum ad diu optatam requiem accelerante. Asperius quoque, quàm te deceat, Ramum optimum ac in omni disciplinarum genere prudentissimū virum vituperas; cēturiæ primæ epist. 89. hoc oraculū parturiens: *At juvenis nostra à me hoc audit: Nunquā ille magnus erit, cui Ramus est magnus.* Simili modo Sambucum, Lambinum, & alios. In prælectionibus tuis quàm crebri sales? quàm crebræ cum mortuorum umbris cōflictationes? De Erasmo (qui totius Europæ miraculum fuit, & ad cujus insistendum vestigiis tu minimè adspiras) livore impeditus adeò malevolè sentis, ut omnia ejus scripta (præter Adagiorum chiliades) cum eo interitura judices. Hæc cum audirem, quid ego? subrisi; inferens: nisi illud claruisset

*Sidus, & occulti miranda potentia fati,
Lipsius haud esset.*

Primus iste est (heu fatum Li-

A 5

psii!)

psii!) qui procaciter & ex super-
vacuo me laceffit.

COORNHERT.

Primus ipse es (ô audaciam) qui turbidâ hâc
rerum facie publico scripto; ob impura tua &
malitiosa de interficiendis hæreticis irritamen-
ta; probis quibusque ad Patriæ salutem decen-
ter reponendi quid & respondendi occasionem
dedisti.

Tam effrenem petulantiam re-
primi, &c.

COORNHERT.

Tam benevolè tu (abhorrens scilicet natu-
râ ab omni litigio) rationale meum ac necessa-
rium, adversus tuas sanguinarias leges, scriptû
nominas, affingens præterea quæ nunquam mi-
hi in mentem venerunt.

Quæ ratio præcipuè me movit
ut rescriberem.

COORN-

COORNHERT.

Si in scripto nostro vix gutta mentis, & præter vocem nihil; quid movit Lipsium, toto libro respondere?

12. LIPSIVS. * 3.

Idemque modestè.

COORNHERT.

Adèò immodestè, obscurè & calumniosè scriptum tuum sese explicat, ut demonstrare supervacaneum sit.

13. LIPSIVS.

Quia ut scopulus affilientes undas sine motu ullo suo frāgit; &c.

COORNHERT.

Hâc ἀλλογρία te ipsum prædicas scopulum firmum ac perpetuò stabilem, me ut mobiles & lubricas aquas confectaris; ô modestum ac demissum virum?

14. LIPSIVS.

Sic nos debemus conviciato-
res

res istos, sine acerbitate ullâ aut irâ.

COORNHERT.

Quod conviciator non sum, scio: verum an Lipsius talis non sit, aut ipse sine acerbitate irâ, quæ, ut decet, respondeat, a qui lectores iudicent.

15.

LIPSIUS.

Dicta tamen quædam aut joca miscuimus.

Si quid autem hic aut alibi, in te lusi, sive jeci, ignosces. pag. 16.

COORNHERT.

In arduis rebus seriisque jocari, illudere & ridere; non sapientis est. An non meministi, Lipsi, quoddam istius facinoris, in Epistolis tuis me accusabas, dicens: *Dio fodes, in re tam seria ludis?* Si verò tantum dicta & joca sunt quæ passim in tuo libro leguntur, qualia erunt Lipsiana convitia & scommata? Sed vide, ne, cum hoc agis, habearis in illorum numero, de quibus Salomon:

Proverb. 10. Quasi per risum stultus operatur scelus.

16.

LIPSIUS.

Illustres Ordines, & ad vestrum
tri-

tribunal deferimus : ut iudicetis
tamen, non ut vindicetis.

COORNHERT.

Primum culpabilem me & puniendum ve-
ris rationibus doce, advectionem tuam apud
Ordines non postulabo, Scriptor modeste, qui
me antè fol. 2. Polypi in modum tam funeste
calumniaris, jam ad illorum tribunal, non ut
vindicent, sed ut iudicent, dissimulato animo,
me defers. Aliudne hoc est, quàm si dicas : hic
homo inquietus perturbator est, & qui occul-
tum lignum in turbarum flammam suggerit,
& quamvis mea Politica talem absq. omni cle-
mentia ustione & sectione puniendū censent,
rogo tamen ne puniatis eum. An igitur illustres
Ordines officium suum justè & legitime im-
perandi, propter iniquas tuas petitiones negli-
gent?

17.

LIPSIVS.

Vos, quorum id munus, me
meaq. auctoritatis vestræ clypeo
tegite:

COORNHERT.

Potes si vera habes (splendidis eloquentiæ
vocalis non eges) contra plebeja & illiterata
mea

mea mendacia (velut hæc æstimat modesta tua scientia) ipse auctoritatem tuam defendere: sed non videtur hoc tibi tutum satis, posteaquam in hoc negotio Ordinum præsidium imploras, quasi satis nõ esset assiduò illos arduis & ponderosis Provinciæ rebus distrahi. An malles armato calamo defendi? *Heu fatû Lipsi!* Cujus res cõ redactæ sunt, ut Ordinũ opẽ implorare necesse sit. Sed cur non Imperatoris, Regum, Principũ: quibus hoc Politicum tuum munus detulisti?

18.

LIPSIVS.

Quòd eadẽ operã notas nostras daturus eram ad trina illa Capita.

COORNHERT.

Obscurum ergo scriptum tuum, in hoc gravissimarum rerum pondere, justæ redargutionis, non calumniarum, causa est; tibi ipsi enim necessarium visum fuit notas, ad ampliorem explicatum super hâc tuâ scriptione, cudere: interrogabam te per litteras præcipua scriptionis tuæ capita, intellectu necessaria; manebas obscurus, respondens tandem: *Non faciam.*

19.

LIPSIVS.

Convicia vix attigimus.

COORNHERT.

Falsissimum hoc quandoquidem ipse nullo
vere-

verecundiæ respectu, amarulentas calumnias
passim evomens, illudendo rides & ridendo
mordes: Sed (ut Seneca) *Insidia qua latent, ma-*
gis nocent. Lib. 1. de
clam.

20.

LIPSIVS.

Natura mea, consuetudo, va-
letudo abhorrent ab omni liti-
gio; & si me nō nosti, scito non
esse a pacatius ingenium in Ba-
taviâ vestrâ. pag. 1. & 8.

Natura mitis sum & lenis er-
ga omnes. cent. epist. 2.

COORNHERT.

An non sit etiam in Bataviâ nostrâ quis, gra-
vius ardentiusque sitiens gloriam & honorem?
An numen aliquod sit I. Lipsius? novit ille om-
nium Batavorum corda? Quis vnquam audivit
Batavum adeo imparatè & ambitiosè de se confi-
dere, idq; scriptis publicis? An non tibi in men-
tem venit tritum illud Catonis?

Non te collaudes, nec te culpaveris ipse,

Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

Aur celebris illa Senecæ sententia? *Bona fama* Lib. de 4.
neque tua sis seminator, neque aliena invidus. Quid virtut.
scis te adeo pacatum? Qui non est expertus, pauca
reco. Syr. 34.

Senec. lib. recognoscis. Et: Adversus aliquid incurrat oportet;
de cons. ad quod animum probet. Et: Dies aperit (hac in re
Marcia. nunc) veritatem.
lib. 2. de
Ira.

Scis enim : & te quoq; aliquid
occulti ligni suggessisse in hanc
flammam nos scimus pag. 2.

Hoc te & me scire utrumq; falsum est. Sed hinc
pestiferas & perniciosas calumnias in caput meum
te jacere certissime scio. Quomodo? Illius enim
quod non est, nec eras, nulla veritas est. Nun-
quam Lugduno nostro funestos ignes inferre
conatus sum; nunquam aliquid occulti ligni
ante vel post in flammam Lugdunenses suggessi.
Ita nulla hic ratio est qua huius maleficij suspi-
cio in me cadere posset. Sed aliorum relinquo
iudicio, quos malæ de se suspicionis scrupulos
& conjecturas Lipsius dederit, posteriori tumultu
suis litteris ad seditiosum exulem Saraviam,
epist. 24. cent. 2. Collega sumus, juncti sermonibus,
sepe & consilijs: & ut illa nunc non sint (Deo visum
aliter) manebimus tamen juncti animo, optima illa
parte nostri. Dissidet quidam a te, qui mihi assident
nihil ad rem amare, & judicare, ego possum: nec pro-
bo sane omnia, qua fero. Et priori turbido statu
cum

cum Harleml domum nostram invifens, quæ-
renti mihi; an non intempeftivè Magiftratus
Leydenfis feſe Concionatoribus opponeret; re-
ſpondebas: oportune, & ipſo in tempore. Quid ita?
ad refrenanda illorū turbida ingenia & elevandam
auctoritatem, priuſquam altius radices agant. Hæc
neganti tibi, qui vivunt & præſentes erant :::
pudorem incutient. O amicitiaſe ſimulator!

22.

LIPSIVS.

Egône hoc fine ſcripſi ut ede-
res? ^a per ſomnium non cogitavi.
Homo inconſpecte, tollis e vitâ
commercia aut certè libertatem
litterarum. pag.2.

COORNHERT.

^a Quî ſic? An quia amoris aliquâ conſpira-
tione conſentiebamus? An quia ego de cauſſâ
privatâ agebam? an quia ſcribebam, publicè
(niſi ſatis ſuperq̃. abs te mihi factum eſſet) edi-
to libro me res ipſas obiturū? An quia idipſum
Cicero nō fecerit? neque Erasmus? neque mul-
ti alii viri primarii & graves? Taceo illum. ocel-
lum litterarum I. Lipſium?

23.

LIPSIVS.

Quid enim ſi parū fideliter?
B ^a quid

quid si parum expresse?

COORNHERT.

Iudicium hoc illis esto, qui linguæ utriusq. cognitionem habent; ^a sed tu etiam expresse agis in tuis scriptis & libello Politico: quorsum ergo tuæ scedule & notæ applicantur; ut expressum tuum scriptum obnubilent?

Vis quamvis religionem à quovis posse oppugnari: verissimum est. pag. 3.

COORNHERT.

Falissimum est; adducatur verbum unum quo illud velim; scripsi ad te hoc tempore in epistolis meis, hoc fieri posse, huic adversaberis? verbū Volo vel fieri posse (ô Logodedale) tibi; qui forsā in nostrā vernaculā linguā æquē rudis, atque ego in vestrā latinitate; una eademq. res est? Quod fieri possit dico. (hoc quis prohibebit?) Sed quod hoc velim, mera calumnia est. Verū te velle homines in priscis erroribus manere atq. in iisdem rigescere, ex scriptis tuis iudicabant lectores.

25.

LIPSIVS.

Et aliquot annos jam non aliud
agis. pag. 3.

COORNHERT.

Quid? veritatem loquor proximo, juxta
exemplar & doctrinam magistri mei, ad profec-
tum veræ religionis & nullius detrimentum.
Quid fecerunt alitid Martyres omnes, Christi
Iesu fidelissimi testes, etiam probi & strenui
Evangelici ipsi hoc nostro ævo? an eam ob
causam eos quoque *inquietos, turbidos, prurigi-
nosos* litigatores consecretaberis, sicut semper eo-
rum fecere afflictores? Quâ de re magis isti con-
questi sunt, quàm de veritatis oppressione? Ea
nobis hîc libertas concessa est, nullum interdi-
ctum vidi, immò Professores nostri editis scri-
ptis palàm profitentur; *Errores in Ecclesiam, tam* Libello
nostram quam veterem, posse irrepere, &c. eluendas supplice
tabes & maculas in eâ conspicientem posse & debere ad Or-
corripere. Peccabit ergo quis, faciendo quod
debeat & à primoribus etiam hîc facere jussus?
An non prodis hîc, Lipsi, veterem illam Roma-
nam indolem ac malam inclinationem, qui me
(nusquam in Rempublicam aut Politicam pec-
cantem) nihil quàm errores arguentem & libe-
rè loquentem, adedò amarulenter culpas & apud
illustres Ordines falsis criminibus calumniaris?
O quàm me felicem reor, qui non tecum in

B 2

Hispa-

Hispaniâ, vel quòd fanatica illa Inquisitio urbibus & agris nostris exterminata sit.

26.

LIPSIVS.

Illi cùm fileant, tu loqueris?
immò illi cùm probent, tu improbas? pag.5.

COORNHERT.

Quid, quæso, probant Ordines? *decretane* tua & *consilia* nihil præter sanguinarios errores spirantia, de internecone religionis causâ, quos ego in Processu meo, folio 49. & 50. (ex quo ista adfers) oppugno, quibus Carolus Cæsar & Philippus Hispaniæ rex inambulaverunt? Desine, Lipsi, sapientiam nostrarium, splendoris & præconii titulo, tam turpiter calumniari. Tuum marginale scomma, & quæ sequuntur, non me tangunt. Plures sapiunt, pragmaticas tuas actiones animo prospicientes: ne Batavos opinare fungos esse Cisalpinos.

27.

LIPSIVS.

In Constantiâ nostrâ nuper imponere mihi voluit sententiam, quam non dixi unquam, non scripsi. pag.6.

COORN-

COORNHERT.

Hâc de re litteris ultro citroq. missis (quæ pene me sunt) egimus, tu defendendo, ego oppugnando dictum tuum in Constantiâ tuâ: *liberè igitur necessario peccas; Lib. j. cap. 20. & docebam; liberè & necessario*, simul in eodem subjecto esse non posse: Si *necessario*, ergo non *liberè*. Si *liberè* ergo non *necessario*; ex Diametro enim opposita sunt. Tu te hoc labyrintho intricatum sentiens, scriptione supersedebas, dicens inter præsentés ad os (ut primùm scripseram) decidendum hoc. Quo factò, simulatam adducebas explicationem horum verborum: *liberè igitur necessario peccas, id est, peccare non potes, quin necessario debes liberè peccare, nam sine liberâ voluntate minimè peccatur*; contrarium asseveranti, illa verba talem explicatum non admittere, respondebas; id scripsisse, in Reformatorum gratiam. hæc negare audes? quid non auderes?

28.

LIPSIVS.

Quàm clarè scripsi hæreticos seditiosos, turbidos puniendos esse? pag. 7.

COORNHERT.

Quàm clarè audes asseverare quod nusquam

B 3

in

in tuis libris de Politia legitur. Clandestina ad me littere quas mee rationes extorserunt, arduo huic negotio non sufficiunt. Seditiosos haereticos, & qui religionis pallio vim factionesque velant & obducunt, ubique in Processu meo divulgati. Hæc amici tui (H.L.S. & G.F. quibus quoque displicent dolosa & maligna tua scripta) sciunt, qui xij. Kalend. Jul. me convenientes, scribendi intermissione tentabant; annuebam hæc conditione: *ut fateretur Lipsius severa illa poenâ, religionis causa, in sex libris Politiciâ commemorata, non perstrinxisse illos, qui pacatè, sive politicè tam verbis quam factis in libertate conscientia viveret, sed violento impetu aut seditione religionem aliquam invehere attentantes, contra leges patrias, & semel receptam religionem, quos secundum jus scriptum merito puniri oportet; atque hunc scripti sui sincerum sensum esse publico scripto testaretur.* Quid ad hæc Lipsius? obmutuit. Sed prædicti amici miserunt mihi scriptam exegefin (melius determinatam, quàm in Politico, & hoc novissimo scripto) quâ ipsi incantati videbantur; cujus hic tenor est:

Rogatus sententiam ab amicis, testor ex animo & ingenuè, fuisse & esse hæc scripti mei mentem, non puniendos nisi Turbatores in religione: id est, qui contra

tra

tra leges & Magistratum perturbas aut vim novam religionem invehunt. Quicumque contenti præsentis statu, in libertate conscientiæ, cum familiâ & vicinis aut amicis vivunt aut colloquuntur, non esse inquietandos. Item non arbitror eos puniendos, qui errant abducti, sive ab impostoribus, sive simplicitate quâdam aut opinione, citra malitiam. Ad summum, ubicunque non est ambitio aut studium innovandi, prætextu religionis, censeo Principem debere connivere.

Quàm tibi constes, Lipsi, quamq. similia sint huic exegesi ea quæ hoc tuo libello; fol. 41; & infra recensentur, vel cæco apparebit. Ecquid etiam verbum memorant hæ tuæ Notæ in tria capita quarti libri Politici, de *hereticis seditiosis*, aut de iis qui *per vim novam religionem invehunt* & minimè. Verùm hoc libello vocabulum; *Turbones*; declarans, taliter describis illos ut complures Batavorum culpabiles, justam punitionem

nem commeruerint, & quoddam Rex hos, eorumque
 Duces & Protectores armis regis devictos &
 captos, *sublata omni clementia, punire, infamia nota-
 re, in exilium relegare, & mactare* iuste debeat.
 Vel non invecta hic palam contra leges; imo con-
 tra edicta Cæsarea, contra Magistratus, docendo,
 scribendo, cætus colligendo, religio nova? Non tuen-
 tur & conservant hanc Provinciæ illustres Or-
 dines?

29.

LIPSIVS.

Vbi ego verbū de Ordinibus?
 ubi ad hæc tempora, vel causam,
 accommodo meū scriptū. pag. 10
 * Non horum temporum no-
 stra scripta.

COORNHERT.

Vbi? tertio capite quarti libri Politicorum.
 Vbi hæc nostra tempora præ oculis ponens, di-
 cis: *Quā de re ut differam me impellit publica uti-
 litas & præsens hic Europæ status, &c. Quis hic si-
 lebit? non ego &c.* & ubi præsentem Europæ sta-
 tum Crocodili lacrymis visus defflere, ira scri-
 bis: *Pro virili aquam infundam in sacrum hunc
 ignem.* Visus defflere, inquam, quia serid (ut Se-
 neca) *Nemo unquā quod cupit deflet.* Nam quod
 verè quis deplorat, ejus causas ac media ex ani-
 mo

Lib. 3. de-
 clam.

mo detestatur. An hoc Lipsius: nequaquam; sed post simulatas lacrymas oleum camino suggerens cruentis suis legibus & consiliis (quæ totum hoc Europæ incendium excitarunt) ad hoc nostrum ævum respiciens, exclamat: *Puniantur à te, &c. Turbones semper ipuniendi. Clementia non hic locus. Ure, seca.* Atque etiam in hac sua scriptione: *Reges hereticos puniunt, &c.* Illos scilicet, qui & ipsi malè de Deo receptisque sacris sentiunt, & alios ad sentiendum impellunt. Videmusne ibi (& etiam in peculiari quadam scedula ad amicum tuum, à te subsignata & mihi exhiberi iussa: pag. 9. quæ sic habet: *Nos non omnia huic Batavia scribimus: alia quoque regna & provincie sunt, ubi hæc subeant usum. Prudentes intelligunt.*) te id ipsum agere quod hic * negas: Quam fide merentur huiusmodi?

30.

LIPSIVS.

Primùm hoc carpis, &c. pag.
10. in cap. 2.

Erunt reges nutricii tui, &c.
Isaïæ 49.

COORNHERT.

Sed non eo, quem tu infelicitè somnias, modo. An hoc sit alere & nutrire Ecclesiam, hæreticos de vitâ tollere? nunquam probabis.

B s

Quod

Quod Princeps ab Ecclesiâ ; ut ipse subjungis ;
 debeat vim, fraudes, turbas & externa hæc mala ar-
 cere, & ab omni vi & oppressione defendere, ne-
 mo negat; officium hoc illius est, & factum hoc
 obviis ulnis amplectimur: Sed quid hæc ad hæ-
 reticos, & ad ipsam arcanam hæresin? quid hæc
 ad innocentes disputatores? Ecclesia vera tuetur
 suum dogma & seipsam potenti veritatis scuto.
 Hoc Christi, hoc ministrorum est officium, non
 externi Principis. Quid mitræ cum galeâ?

31.

LIPSIUS.

Hic deinde effundis te in con-
 vitia & in tuum campum.

Diodorus in principes oris so-
 luti. pag. ii.

Proterva maledicentia in prin-
 cipes. pag. 14.

COORNHERT.

Si hic & alibi ; Lipsi ; attendisses ad Parrisia-
 ris personam, talia ibidem loquentem, civilius
 respondisses. Paucos fuisse probos & bonos Prin-
 cipes, testantur Annales, testatur I. Lipsius; *quam*
pauci (inquiens) *ab omni ævo reperti, qui laudabi-*
liter hoc munere functi & defuncti? * 2. &: *Regnum*
schola fraudum. fol. 215. & 219. En rosas, quas
 Lipsius

In Polit.

Lipſius principum capitibus non ſolum, ſed
 iſtis etiam regnis inſpergit. Plurimos Princi-
 pes cecos eſſe, ac iudicium in Theologico ne-
 gotio iis non eſſe deferendum, aſſeverant una-
 nimi voce tui eccleſiaſtici Primores. Quam ha-
 bent ergo deſenſionem, quod imperium, quam
 pœnam legitime irrogare hiſce in rebus poſ-
 ſunt? niſi quod exoculati tyranni & miniſtri
 ſiant aliorum diritatis & truculentia? ſitne hoc
 hodie, maxime apud omnes magiſtratus, qui in-
 nocentes homines, hæreſi ſuſpectos præmaturâ
 morte de medio tollunt, ob Eccleſiaſticorum
 inſtigationem?

32,

LIPSIVS.

In omni Repub. primum eſt
 curatio rerum divinarû. pag. 12.

Tu quid hîc culpas? in rê nihil,
 aut in verbis, ſed quod ab Aristo-
 tele ſumpſi. pag. 13.

COORNHERT.

Falſum eſt, ſed dico curationem rerum divi-
 narum ad verbum cum Math. 6. 33. convenire.
 (Proceſſu. 91.) Sed quæro ex te utrum Ariſtote-
 les ibi doceat; Principem fore anxium & ſolici-
 tum de animabus ſubditorum, juxta ſuum &
 contra illorum arbitrium?

LI-

Odium in
litteras.

Tu, tuique similes aliquot, & illos, & omnem veterem litteraturam, velletis extincta. Noctua non fertis hunc Solem. Atque ut olim Philistæi Hæbreis fabros omnes ferrarios atq; opifices armorum ademerunt, ne bellare possent aut rebellare: sic vos hæc doctrinæ tela. &c. pag. 13.

COORNHERT.

Quibus argumentis effictam hanc tuam Calumniam demonstras? sudoribusne nostris, quod iam alieniore ætate, & senex latinas litteras (ut laudandarum artium omnium procreatrices) didicerim? nostrave quotidianâ exercitatione, etiam in vetustissimis, optimisq; Philosophis & Auctoribus? An translationibus nostris? quia Ciceronis officia; Senecæ beneficia; Boëtii consolationem philosophiæ, & fragmenta aliquot ex Platone, Homero, & multis aliis laudabiliter, multorum iudicio, in linguam vernaculam convertimus? Dic nobis; Lipsi; hæc cura sollicitat illos, qui omnem veterem litteraturam extinctam,
& no

& nostris oris expulſam velint? Certè ſi te malevolentia & calumniâ juvant, veriſimilius hoc facere oportet, ſi auctoritatem ac fidem tuam ſartam tectam conſervare velis. Verùm magis apparet cæcum te & præcipitem, inſtar Noctuæ, ferri in hac tuâ collatione. Hebræos, fabris omnibus ferrariis atq. armorum opificibus abductis, nec bellare nec rebellare potuiſſe certum eſt: quia belli media ipſis adempta. Quæſo dic, Lipſi, Quòd ſi eruditi veteres Pagani & Ethnici omnes, cum totâ litteratâ gentilitate, nobis erepti, illorumque opera penitus deleta eſſent: deeſſet nobis, quo Religionem noſtram ſtabiliremus, & ſanctè beatèque vitam degere minùs liceat? Ad quem ergo finem Chriſtus (quem audire juſſit Pater) miſſus eſſet, quorſum Sancti Spiritus divina eloquia? Vel hæc non ſufficiunt, (nam ſubſidium illis & adjumenta per eloquētīſſimos gentiles importari necceſſe eſſet) vel inutiliter & fruſtrâ nobis data ſunt. Iſta neceſſariò ex ingenioſâ hac tuâ ſimilitudine prorumpent, ſed quanto cum dedecore honoris Chriſti & Scripturarum dicere ſupervacaneum eſt.

34.

LIPSIVS.

Et vis ut reſingam gentilium libros, & Deos undique tollam?
pag. 15.

COORN-

COORNHERT.

Nequaquam. verum ut in rebus Theologicis gentilium auctoritatibus non abutaris, sed speciatim magisque propriè ad Christianos sermonem dirigas. Sed heus bone vir Lactantio-
mastix, hic te, scilicet, scrupulus stimulat, & tibi religio videtur in verbo litteram unam immutare, quem non puduit (contra tua ipsius monita. * 8.) verba adulterina & falsa, sententiam vanam & e mentem contra mentem Lactantii, in tam arduo negotio (ô inauditum facinus) ipsi Lactantio adscribere, & Cipriani atque Ciceronis benè dicta in tuam perversam sententiam flectere & detorquere.

35.

LIPSIVS.

Neque audiendi Aegyptii reges, qui variam & miscellam religionem induxerunt, stabiliendo, ut putarunt, sceptro.

Primum hoc vide. non tolerasse eos varias religiones scripsi, sed induxisse. pag. 17.

COORNHERT.

Sit ita, seduxerit me stili tui ratio, qui *induxisse*

misse pro tolerasse perperam intellexerim: iste, in-
 genue fateor; error meus, non temeritas est,
 qualis tua, in hoc quod sapientiam Aegyptio-
 rum Regum, qui & regni sui & Reipub. statum,
 tunc temporis melius ante oculos quam tu
 modò ex libris, considerantes, ut stultam culpas
 & damnas, quia variam & miscellam religionē
 (minus falsam forsitan & perniciosam, quam
 erat illa veteri pro more recepta) induxerunt;
 sine bono, stabiliendo regno & seditionum at-
 tenuatione. Polit. lib. 4. cap. 2. quæ inconsultē
 nūc maximā temeritate rescindis & labefactas;
 utpote ex pluribus, quam vnā religione *semper*
turbæ; contra huius nostri ævi tam viua exem-
 pla. Quin fateor atque etiam profiteor in ver-
 tendo; *sacris carimoniisq;*; copulativam conjun-
 ctionem; *q;*; per incogitantiam errasse me, non
 per imperitiam aut malitiam, quam mihi tu
 (fol. 35.) malevolē objicis; presertim quando
 illud nihil prorsus ad nostrum Mercurium fa-
 ciat: & eo magis mihi ignoscendum quod & ille
 M. Everardus, sedulus Politicorum tuorum in-
 terpres (qui tanti tuam existimationem facit,
 ut in suā præfatione ad Senatū Aemstelda-
 mensē, per quā honorificē te gemmam aut
 singulare ornamentū totius nostræ Belgicæ vo-
 carit) eodem in loco lapsus sit. fol. 80. An etiam
 ille *lingua Belgica pulchrē suum Lipsium apud*
plebeculam traduxerit?

De iis verò quæ in medium adduxi, (copio-
 sus in Coloniensi pacificatione ab Ordinibus
 tractata,

De testibus
Diodori.

nda-
 xisse

tractata, & D. Albadae solidis rationibus, ex ipso jure depromptis; adnotata) sic inferis:

36.

LIPSIVS.

Ordines, inquis, approbarunt. O te ipsum albâ mente? Quàm multa Ordines approbant, pro tempore aut præsentî rê scripta, &c. pag. 20.

COORNHERT.

Itâne Lipsi, hoc pacto *Ordines colere & revereri didicisti?* Sûntne argumenta illorum ad Regem pro tempore modò vera? voluerûntne ludos facere? Exoleverunt jam illa jura, illæ rationes, ibi ab Ordinibus & Albada in medium allatæ probatæque? An commutatur tecum adeò brevi tempore æquum in iniquum, veritas in mendaciâ? An persuades tibi Ordines ita desipere & mutatos, ut Regis persecutionem & maturationem, religionis ergo, decenter & justè fieri æstiment: ut scripta tua seriò; à parte Regis contra omnes probos Evangelicos stantia; probent? proprios & omnium nostrorum actus, injustos & ultricibus flammis puniendos ducant? Hæc non ambigûe urgere videris (fol. 5.) hisce verbis: *illi cum sileant, tu loqueris? immo illi cum probent, tu improbas?*

LI.

37.

LIPSIVS.

Quæ autem civitas Leidensis?
 mihi quidem aliisque nota : sed
 non illa vocem , opinor , emisit,
 alius pro eâ. Quis igitur ille? quis?
 quis? amicus aliquis tuus? quid si
 ipse tu, tu? &c. pag. 20.

GOORNHERT.

Me filium illud orationis diduxisse, vis dicere ; quid si ita? Desinit ergo esse ipsius civitatis
 Leidensis propria Testificatio & Demonstratio?
 An non ipsa libellos istos componi, imprimi &
 publicè divendi iussit? nunquid hoc librorum
 tituli clamant? vel visum tibi ut Magistratus
 eos obliteret? Secundum jura nihil interest
 utrum per procuratores agas, an per teipsum.
 Quorsum ergo tua ridicula fuga? Me testatio-
 nis illam significationem, petente magistratu
 (qui mihi materiem Harlemum misit) confe-
 disse, aut fluxu quodam orationis conjunxisse,
 volo jam palàm (quando efflagitas) coactu tuo
 profiteri. Sed quem tibi inde triumphum spe-
 ras? Süntne ergo Magistratus rationes in eâ,
 etiam in illorum Demonstratione (quas in
 Processu meo cito) falsæ & injustæ? Illudis &
 culpas

C

culpas sic; quasi per prastigias; magistratus urbis
quam incolis? in praecedentibus enim scribis,
ad haec notans (fol. 2.) *Scis enim: & te quoque ali-*
quid occulti ligni suggessisse in hanc flammam nos
scimus.

Supra art. 22.

conclus.

Art. 1. d.

Scias ergo te Magistratum Leydensem, non
me, istius facti accusare. Illud enim Magistratus
fecit, & a me; ut compositioni annuerem; postu-
layit: qui ob hoc honorem gratiarumque actio-
nes mihi tribuit. Quadrangula insignia Civita-
tis ex auro puro, & littera (quae mihi adhuc in
manibus) Ioannis Hauteni (qui Civitati a se-
cretis) ad me missa anno 1579. praclari testi-
monii loco sunt. Attende, Lipsi, quam tuum
ab illorum iudicio diversum & dispar sit? Calu-
mniaris enim nunc quod Magistratus id tem-
poris, immo tu ipse (ob id Magistratum laudans)
honore, beneficio, gratificatione & summo pre-
mio dignum existimasti. Sed opinaris forsitan
res iustas dubia & incerta hominum mutatione
in injustas commutari posse. Ad quod (impossi-
bile tamen) Leidae decimo quarto Kalendarum
Novembris 1590. per edictum publicum (quo
Magistratus injusto; forsitan tuo, vel aliorum
tua existimatione seductorum; relatu, nullam rei
ipsius habita ratione, librum nostrum turbi-
dum, scriptum vero tuum heroicum pronun-
ciavit) impensius laboratum est. Sed hoc ab illo
Magistratu; contrarium prioribus suis laudabi-
liter coeptis; (quibus aliarum civitatum Magi-
stratus anteire, & ad hoc ipsum imitandum in-
vitare

vitare visus est) multi probi, & Patriæ libertatis-
que Conscientiarum amatores (qui hæcenus
nulla tergiversatione, sed alacres, Ordinum im-
perata, in solvendis non solum exactionibus, sed
sua ipsorum corpora omnibus periculis obji-
ciendo; ut decuit; fecerunt) non expectarant,
sed perniciosè factum summo cum dolore in-
telligunt & vehementer ingemiscunt, jam jam
prospicientes præmium suo officio, alacritate &
in Patriam animo minimè dignum, si Ordines
tuos; o Lipsi; sanguinariis legibus & consiliis
(quod Deus avertat) annuere velint, sicuti Ma-
gistratus Leydensis hæc infami proclamatione
quodammodo facere videtur. O incōstantiam.
Quæ proclamatione, mihi passim & præsertim
in ipsius calce, tam funestæ calumniæ & falsæ
opinionis impositæ, atq. unquam ab ipso mun-
di exordio cuiquam innocuo infamiæ stigmata
inusta fuerunt. Deus bone in quæ tempora in-
cidimus!

38.

LIPSIUS.

Sed heus in illo ipso Adnota-
tore, ecquid ita scriptum est? Ter-
tullianum & Epiphanium recē-
sere, quòd Theodosii temporibus,
ut minimum, centum paci-
ficæ sectæ fuerint. Ita ille, an tu?

C 2

uter

uter vestrū; tam supino & crasso errore, ut sine risu non legamus. Tertullianus scilicet de temporibus Theodosii potuit scribere, qui ducentis panè annis illo major. pag.19.

COORNHERT.

*Lipianum
symbolum.*

Maximè culpabiles imperiosissimi plerūque in alios. Ipse tu, o Lipi, de te scribens: *Ego me labi & errare posse non solum fateor, sed debere:* & adeò petulanter & procaciter in Lactantii scriptis lapsus (4.lib.2.cap.Polit.) hīc festucam studes ex D. Albada oculis eruere, qui auctore ipsum, ex quo citra inspectionē aliquam scripsisse visus est, nō præterit; Ioannē videlicet Bodinum; qui alium forsitan putavit, vel in nomine erravit, ut facile fit. Sed an hæ sint tuæ probationes quibus Albada annotata in Coloniensi pacificatione rationibus atque ex jure confirmata, docere velis falsa, tua scripta in omnibus vera, atque ut Apollinis oracula suspicienda & admiranda esse? An ita tuum dictum probas, quod Augustus Mecenatis consilium sequutus, non veros Christianos istis legibus (utpote hoc nomine nondum fortitos) communi luce privaverit? neutrum probas. Contrarium hujus in Epistolis firmius probavi, quàm aut tibi gra-
rum,

Rom.2.29

am, aut refutare possibile erit.

39.

LIPSIVS.

Puerile erratum tuum est, &
frustrà fatagis in purgãdo. pag. 4.

COORNHERT.

Lipſio iudice ſcilicet: ſed iudicabunt æqui le-
ctores.

40.

LIPSIVS.

Vnionis auctor illa una.

Ego quidem, & ſani ſanctique
homines mecum ita ſentiunt,
pag. 20.

COORNHERT.

Et ego. An non ſummis votis in Proceſſu
noſtro unam veram Religionem in uno non
ſolùm Regno, verùm in toto terrarum orbe
opto? Quis te fascinavit hîc & alibi in rebus
aliis aliũ ſenſum mihi obijcere, ut tua magis,
quæ in contrarium aſſers, veritatis colore illita
redderes? An vera Religio ſit unionis auctor,
nec ne, jam nulla controverſia eſt. Sed an impe-
tuosa illa violentaque deſenſio & conſervatio

C 1

unius

unius religionis, cum aliarū extirpatione semper unionis causa sit. Quis hoc nostro ævo, nostro, inquam, flebili ævo (in quo tuas tu pessimas leges condis, & una Religio non modò omnibus displicet, sed quisque aliam ac diversam summo zelo ac æmulatione amplectitur) non contrarium videt?

Et a confusâ eâ semper turbæ.
utinam tu aut alius verè mihi neget! pag. 21.

COORNHERT.

*An plures
in una pro-
vincia aut
regno religio-
nes semper
turbent.*

Non est ut ego aut alius verè neget, quādo tu ipse negas, qui statim sub hac in margine ponis: *An, & Quando, variae religiones non turbent:* & diversa exempla in medium adferens, apud Egyptios, dicis, quatuor sectas vigere, nullum tamen esse turbidū dissidium, ob tres causas. fol. 22. Nō semper ergo (ut male iudicas) diversae Religionēs perturbant; sed possunt certis mediis concinnè sic disponi, ut pacatae sint & tranquillae. Hac doce (si quid tibi ingenii, si in commune consulere, si accensas dissidiorum faces extinguere velis) Principes hoc rerum statu, hoc tempore: in quo indulgentia variarum religionum molestias omnes in tranquillitatem con-

veritet

vertet, & contrà, eorum perturbatio maximas
seditiones & bella pernicialia cum totius Euro-
pæ miserrimâ vastatione movebit & accendet.
Cujus tu casus & civilia bella simulatis aut cõ-
fictis lacrymis deflere videris. Hanc refrigerato-
riam aquam in flammâs tales infunde, sic mul-
torum corporibus & animabus parceretur, atque
in provinciis relucebit tranquillitas & Pax.

42.

LIPSIVS.

In tempore tamen, in tempo-
re (vaticinor) eruptura. pag. 23.

COORNHERT.

Quid? turbationes & dissidia, esse erupturas?
An nõ hæc effervescerent si Magistratus secun-
dum tuum infaustum cõsiliũ, Manlianâ quã-
dam vi, aut, ut vidimus, Albanâ sævitiâ, unam
solum Religionem defenderet? Nunquid &
talìa nonnulli de ultimis Hesperiiis vaticinantur,
ubi una religio, ex tuo arbitratu, summâ vi fer-
vatur? Nunquid aliquot Provinciæ, in quibus
ante annos septuaginta una religio, tumultuo-
sos turbarum motus expertæ sunt? An quid er-
go sub sole diuturnum ac perpetuò stabile? An
hoc sentis, Lipsi, te Principi tuo tale regnum,
sapientiâ tuâ, formare posse, nulli reciproca-
mutationis vicissitudini obnoxium?

Q 4

LR

Divinum illud numen, omni modo, omni tempore, & ipse colle juxta leges patrias, & alii ut colant effice. pag. 24.

Et quid tamen? nunquam, aut nulla, licita coactio? pag. 25.

COORNHERT.

Cujus auctoritate hæc corroboras? Tertulliani, inquires, pænè vetustissimi, & planè doctissimi Patrum. Lege eundem ad Scapulam, præsidem Carthaginensem, hunc in modum e contrario differentem: *Humani juris*, inquit; & *naturalis potestatis est, unicuique quod putaverit colere, nec alii prodest aut obest alterius religio. Sed nec religionis est, cogere religionem, quæ sponte suscipi debeat, non vi, quum & hostia ab animo lubenti expostulentur.* Ordines, representantes hujus nostri ævi sapientiam, dicunt: Prout nolunt suis conscientis vim ullam adhiberi: ita legi Dei non convenire, ut ipsi aliorum conscientis vim ullam adhibeant. *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Quas & quantas ex Augustino, à parte meâ stantes tuisque cōtrarias, auctoritates in unum colligere possim, o Lipsi (veluti in secundo Pro-

cessu

Conscientia
libertas se-
cundum legem naturæ.

Act. pacif.
Col. fol. 38.

Quod coactio conscientiarum legi divine contraria sit.

act. pac.
Col. f. 30.

Ad fidem
quid nullus

cessu contra Theodorum Besam partim a me
 prestitum est) immò multò maximè ex omni-
 bus Patribus, cognosceres, si quid (cui fides no-
 stra tutò innitatur) illorum auctoritatibus sta-
 tui posset; quæ apud Christianos nò suspicien-
 dæ sunt, si secus atq. divinæ Scripturæ; multo
 minus si contra eas sentiant. Ejus quod ex Pa-
 tribus, de compellendis maleficis, malitiam
 suam & pœnam justam esse cognoscentibus;
 tanto apparatu adducis; dissimilis planè res est,
 longè latèque distans; ut hoc in malè vel rectè
 credentes innocuos homines conjicias, qui vel
 opinantur vel certò sciunt, se bene agere, & præ-
 mium non pœnam promereri: ideoque per
 compellentem vim indurescunt magis quàm
 emolliantur.

*est cogendus
 invitus. Au-
 gust. contra
 Iulian. lib. 2.
 cap. 82.
 Item rom. 2.
 epist. 168.
 vide secundis
 Processum.*

Eos verò qui in divinis aliquid
 innovant, odio habe, & coërce.

Recalcitras & reclamationes frustra,
 &c. Atqui apud omnes gentes
 coërciti isti & puniti. Græcos vi-
 des? reperiēs Socratem & Prota-
 goram damnatos, Anaxagoram
 & Aristotelem accusatos, ob no-

vitatem in religione, &c. Nec aliter secuti Romani fecêre, & principes ipsi. Quid Iudæi? Hispani puniverunt. pag. 26.27.

COORNHERT.

Quid colligis hîc, & temerariè consulis tuo Principi; imprudens Lipsi? quam attentas fabricam hîsc omnibus exemplis ex Paganis, Iudæis, nomine tenus Christianis, & Hispanicis Regibus emendicatis? Estne hæc tua ratiocinatio? Quicquid Christiani ficti, vel Hispaniæ Reges; idolatræ & gentiles Græci cum Romanis; Prophetarum & Christi sicarii Iudæi committunt sunt & perpetrarunt in religionis negotio, huic nos Christi fideles & Christianos Magistratus suffragari oportet, illorumque vestigia sequi. Hispanienses Reges & alii, nullos (præter Catholicos) in regno tuo tolerarunt, & modò persequuntur perniciosè illos, qui aliam mentem. Gentiles & idolatræ Græci optimum & prudentissimum Socratem occiderunt: Romani Apostolos Christi & omnes fortissimos Martyres confecerunt: Iudæi sanctos Prophetas & Christum ipsum nefandâ cæde trucidarunt, *ob novitatem in religione*: Imitandum ergo hoc vobis, Christiani Principes, & ad illorum normam (etiam reclamante Christo & contrarium do-
cente)

cente) vitam instituite, Quis quæso nomine tantum Christianus (prætereo verum & nomine & re) tam impiæ Lipsianæ argumentationi accinet? Profectò, si exteræ illæ nationes decenter & bene fecerunt, erunt non modò Socrates, sed Prophete & sancti omnes, tam veteris quàm nostri ævi martyres, Apostoli & Christus ipse justè ut nocentes & causæ capitalis rei interfecti, *ob novitatem in religione*. Sic non erit immaculatus aut innocens ille Agnus (a impium consequens) sed maleficus Christus pro nobis oblati. facit hoc ad Christi honorem, ad Christianæ fidei majestatem? Nam Iudæi, qui noluerunt *in divinis aliquid innovatum*, sed tenaciter *servanda majorum instituta, sacra ceremoniaque, Politi. 4. lib. 2. cap.* morem probum & veterem (qualis Iudæorū erat) & patrios ritus, &c. prudentiores fuerunt & egerunt circumspectius, quàm Apostoli & alii, qui illa rejicientes, Christi legem & suave ejus onus amplexi sunt.

45.

LIPSIUS.

Illud breviter & uno verbo dico. semper coërcitionem in Novatores fuisse, &c. pag. 28.

COORNHERT.

Illud ipsū quoque plus plusque effervuit
nostro

nostro (proh dolor) atro & sanguinario ^{avo}.
Anne ideo hoc justum erit ac pulcherrimum
factum? posterius hoc probare tuum erat.

Hæc illa sunt quæ suadet noster
ille Pater Musarum tanto opere
exagitatus tibi & irrisus. pag. 28.

COORNHERT.

Gentilis ille tuus & Musarum pater, non est
Christi nostri cœlestis Pater. Qui illius tui pa-
tris *consilia* sequuti sunt, aperuerunt occisorum
hominum (qui nemini injuriam fecere, nemini
fraudi fuere) longè patens sanguineum & in-
undans mare. Similiter Principes, pravis tuis
consiliis seducti, facturi. Sed nequaquam illi, qui
altâ mente revolvunt ea quæ suadet noster ille
pater Christi suo consilio, suis legibus. Sûntne
hujusmodi ethnicae leges ab homine, nomine
tenus Christiano, ad Christianos principes,
etiam Christianæ?

Hi tales multos impellunt ad
mutationem rerum. Seridè ego

VQS

vos Principes moneo, cavete.
pag. 28.

COORNHERT.

Sed quare novatio & reformatio in religio-
ne mala & punienda? quia; inquis; *A nulla re
majus periculum imperiis & sceptris, &c.* fol. 28.
Est nūc omnium mortalium salus postponen-
da hujus vel illius Dominatoris, vel potius (sine
contemptu dico) miseri homuncionis imperio?
Est reformatio bonorum Evangelicorum vitu-
peranda? Imo Christi & Apostolorum reprehē-
denda, *quia commoverunt animos plebis maxime,
& per; veram; pietatem impulerunt quō voluerunt,
quia per eam sceptrā & ditiones mutatae sunt.*
Estne omnis novatio Reipub. pernicioſa?

48.

Novem singularibus exemplis à te comme-
moratis; Lipsi; aliquot scelestos seductores, pie-
tatis fūco, malitiōse ad imperandum & aliorum
dominationes invadendas adspirasse; quæris
ex me;

LIPSIVS.

Quid ad hæc tu Diodore? peri-
culum nullum tale hodie nobis
esse? nescio. pag. 31.

COORN.

COORNHERT.

Te, ex specialibus & diversis istis exemplis Gentilium, Iudæorum, Turcarum, & unius modò titulo tenus Christiani, non concludere omnes novitatis instructores, maleficos, impostores, sinceritatem simulantes mimos esse, qui ad magnas potestates incumbant. An talis fuit Christus, quem, dum regem eligere volunt, au- fugisse legimus? omnes quoque Prophetæ, S. Ioannes Baptista, & Apostoli? omnes Evange- lici nostri temporis, & omnes Anabaptistæ, quia aliqui tales & inter illos Iohannes Leydensis extitit? Scimus quod non. Norunt (vel instruis) Principes, hos discernere & internoscere ab am- bitiosis & honoribus summis inhiantibus? Cer- tè si ignorant illos, atque ferre nolunt, sed no- vatores omnes & impulsores, ad reformandam religionem, perniciali odio persequi, compelle- re, & punire, tuo & impii Mecenatis consilio: illos dies mihi videre videor in quibus boni re- formatores & candidi veritatis testes, ad homi- num emendationem & salutem maximè utiles & necessarii, infestè persequentur & acerbissimâ morte afficientur; idque ex suspicionibus & ti- more periculorum imperiis & sceptris immi- nentium. Quemadmodum Herodes, Pilatus, Pharisei, Gentiles & alii Tyranni inveteratâ irâ in subditos fecerunt. Quamobrem quaeso?

Matth. 2.
Ioh. 11. 17

49.

LIPSIVS.

Multorum, quia imbecilla sunt ingenia, latent vitia; non minus ausura, cum illis vires suæ placuerint. pag. 31.

Næ ista vobis mansuetudo & misericordia, si illi arma ceperint, in miseriam vertet. pag. 44.

COORNHERT.

Hoc sine nefandam illam & horribilem tot innocentium parvulorum stragem edidit Herodes, ut Iesum cum illis deleteret; ex falsa hac suspitione, utpote metuens perturbationi, & novationi sui dominatus. An æquitas & iustitia vocabitur, ubi tam immanis ac barbara punitio ipsum crimen præcedit? & ubi merâ ignorantia incertarum rerum, ex opinione & timore periculorum pœna irrogatur? Sic aliquibus in locis interficerentur infantes, ex nata suspitione, fures, homicidas aut latrones futuros. *Math. 23.*

50.

LIPSIVS.

Nulla religio alia nisi unius Dei tenenda est. Quæ hæc est Chri-

*Vera religio
quæ sit, iam
controversia
est: quibuslibet
hanc sibi
vêdicantibus
credemus?*

Christiana. Vnde petimus? e libris sacris. pag. 31.

COORNHERT.

Sed apud quos eam esse Principi tuo describis: Apud Protestantes, Anabaptistas, Reformatos, vel Romanos Papistas? Iuxta quæ dogmata Princeps tuus, ut populus colat *divinum illud numen* efficiet? *Iuxta leges*, inquis; *patrias, &c.* Hic frontem exporrigit Romanista, sapit hinc Attica bellaria, pedibus in sententiam tuam totus discedit: ceciderunt causâ omnes boni Evangelici, meritò puniendi sunt, cum omnibus causam illorum agentibus, vicit litem Rex. Pergis enim: *Et tenenda ex ritu veteri. Majorum instituta tueri, sacris cerimoniisque retinendis, sapientis est. Et patrios ritus migrare aut violare, ubique gentium nefarium habetur.*

SI.

LIPSIVS.

Mos probus & vetus servandus. Ideoque in minimis quoque omnia antiquæ cōsuetudinis momenta servanda.

*Polit. lib. 4.
cap. 9.*

COORNHERT.

Nō loqueris hinc de veteri religione, sed dicis

morem probum & veterem servandum. Hic ego sum homo Isto fallacior tuo iudicio; quia quod tu de auctoritate dicis, ego ad religionem traho. Quibus probas illa, quæ præcedunt, te de auctoritate non de Religione scribere? ubi omnes, etiam minimas res quis dicit, excludit ibi ipsam Religionem? hic quomodo te extricabis? Dixisti ante: *Nihil esse in rebus humanis religione præstantius, eamq; summâ vi oportere defendi.* &: *Nihil majus est religione.* pag. 36. Estne jam religio minimis rebus minor? vel *providerunt veteres super omnibus negotiis melius atque rectius olim, ut quæ convertuntur in deterius mutantur.* lib. iiii. cap. 9. præterquam in religione? vel non facit hoc quoque ad conservationem auctoritatis, ubi scribis: *Tutela tua primum?* pag. 14. Non opinare; Lipsi; Batavos omnes asinos esse, qui non rationibus sed fustibus docentur. Iniquam tuam intentionem, quamquam larvâ te induas, ex Politici tui scripti nudis verbis apertissimè & planissimè non olfaciunt modò; sed vident; tangunt: ut etiam ex hac tuâ scriptione, fol. 34. *Benignius tamen erratur, cum receptâ & veteri opinione per circumspectam timiditatem, quàm contra mores, & præsidenter.* Nunquid hisce verbis manifestè omnibus ante oculos ponis, docere te, ut homines in errore veteri permaneant? Lectori iudicium sit.

52.

LIPSIVS.

Corrigere in eâ fas, magis
D quam

quàm mutare.

Quis tamen id faciet? non privatus aliquis, imò non ipse Princeps, nisi de consilio sententiâque eorum qui vitâ & doctrinâ ad hoc apti.

Concilia hoc fine. pag. 32.

COORNHERT.

Qui, qui sunt illi apti? quis judicabit quinam illi sunt? Romani Doctores? Sic multos Reges, Principes, Magistratus, subditos, hoc nostro ævo malitiosè egisse, & jure plectendos concludis. Quid si receptæ religionis Doctores illam nolint corrigere, sed Conciliis (ut Romanistæ adversariè Tridenti agebant) ad illum finem olim repertis, abuti? Quid tum? permittere ut homines in perniciosis erroribus permaneant? O diserte veritatis amator!

Sic ipse in sermone ★ alteri dixit, Omnia se mihi condonare & remittere posse: nō posse insignē calu-

calumniam, quâ Lactantium in-
ussi. pag. 35.

COORNHERT.

* Hic procul dubio fuit Buyckius ille Aem-
steldamensis, tuus discipulus & à te, Lipsi, sub-
ornatus; qui me sapius conveniens, de diversis
familiariter mecum egit, atque inter cetera de
hoc Lactantii loco, ultrò citròque verba habui-
mus, sed te Magistrum suum, à tam merâ Calu-
mniâ in Lactantium quomodo eximeret non
videns, justam me reprehensionem in te susce-
pisse fateri coactus est. Exemplum autem Pro-
cessus mei, licet imperfectum, ardentè a me
petiit; renui hoc, tanquam supremis præli labo-
ribus adhuc destitutum. Instat ille, & luculen-
tum fraudis fucum mihi obtrudēs, Francofur-
tensè iter se suscepturum, sibiq. in viâ oblecta-
mento fore dicebat: nemini quoque se ostensu-
rum sanctissimè mihi promittebat; his promissis,
dexterâ (fidei consecratâ) confirmatis, ego
obcæcatus aliquot folia cōcessi. Ille suaviludius;
illa, omni remotâ morâ, nullo datâ fidei respec-
tu (quod juris studiosum minimè decet) ad te
transmittit, ut scilicet tempestivè habeas quod
intempestivè reponeres, & mite, lene ac totius
nostræ Bataviæ pacatissimum tuum ingenium
omnibus proderes. Belli homines. Verùm
omnia me tibi condonare & remittere posse;
præter hanc calumniam in Lactantium; tam fi-

D 2

deliter

deliter ab eodem B. tibi relatum est, quàm mihi datam fidem servavit. Ridiculum hoc planè est, Lipsi, *Decreta* tua iniqua, & stimulus ille conscientiae meae necessariam hanc scriptionem extorserunt.

Nihil esse in rebus humanis religione præstantius, eamq; summâ vi oportere defendi. pag. 35.

Nihil majus est religione, nihil sublimius fide. pag. 36.

Quis negat hæc? Nunquid hic rursus tuo more mihi, quasi contrarium defendenti, imponis quid (quod tamen ipse palàm profiteor & æquum judico) ut aliquam veri speciem tua scripta habeant & cum tuâ ipsius umbrâ lucteris? non hoc; Lipsi, oppugno, sed verba illa: *eamque summâ vi oportere defendi*. His contradico, & ipse Lactantius iis obloquitur, cujus auctoritate spurcè & perfidiosè abuteris contra ipsius sinceram mentem & tua etiam *Monita*, ad quæ (tànquam ad Lydium lapidem) toties lectorem remittis. Legi & intellexi illa ego, verba tua hæc sunt: *Id unum modo spectandum est, nequid in sententiam improbam aut falsam flectatur.* * 8. Sed quàm

quàm apertè eadem illa optimè dicta, a te ipso conculcentur & proterantur, luce meridianâ clarius ex ipso Lactantio probavi. Quid facis hic? veritatem veneraris? minimè. Sed laboras hunc mansuetum virum & ab omni sanguinis cupiditate alienissimum, tecum in tua cruenta conciliabula detrahere, dicens:

55. LIPSIVS.

Erras amplius, quòd censēs Lactantium hanc sententiam damnare. falsum. Ille Romanos sentire ita dicit: nec de sensu aut de defensione carpit, sed de improvidâ defensione. Malâ enim vanamque religionem, & ideò malè, ibant defensum.

Ideò præmisit: O quàm inhonestâ voluntate, miseri errant? voluntas igitur defendendi proba, si probam. pag. 36.

COORNHERT.

Quo argumento scientia tua illud declarat?
an his propriis Lactantii verbis, loco prædicto.

D ;

lib.

lib. v. cap. xx. Sed ut in ipsâ religione, sic in defensionis genere, falluntur. Defendenda enim religio est, non occidendo, sed monendo: non sevitia, sed patientia: non scelere, sed fidē: illa enim malorum sunt, hæc bonorum: nam si sanguine, si tormentis, si malo religionem defendere velis, jam non defendetur illa, sed polluetur & violabitur. Nihil est enim tam voluntariū, quàm religio: in quâ si animus sacrificantis aversus est, jam sublata, jam nulla est. Recta igitur ratio est, ut religionē patientiâ vel morte defendas, &c. Nō est opus vi & injuriâ: quia religio cogi non potest, &c. Quid ergo seviunt, ut stultitiam suam, dum minuire volunt, augeant? longē diversa sunt carnificina & pietas: nec potest aut veritas cum vi, aut justitia cum crudelitate conjungi, &c. Extollne tecum hic Lactantius violentam & summam religionis defendenda vim? Aut vult falsam prædictis bonis mediis, veram autem crudelissimis licitorum cruciatibus defendendam? vel in neutram postremum hoc defensionis genus? Veram religionem defendi oportere, nullus est qui dubitet: verum nō talibus violentis & crudelibus mediis, qualia tu, Lipsi, unâ cum Christi persecutoribus consulis, ipsique Lactantio affingere studes. O audax, effrons ac impudens Lactantii interpretes. Estne hæc artificiosa tua industria, invidenda magis quàm imitanda? Apagesis, Lipsi, has tuas artes tibi habe. O perspicax, dictorumque phaleratorum doctissime vir; qui aliis opinionē, quam oppugnant & aded apertis rationibus, nudisque verbis obloquuntur, plane con-

R. 2. 36.

ME CON-

nē contrariam noris ascribere: rursus aliis eminenti audaciā imponis, & criminans illos calumniari te, sensum tuum adulterare, opinionem tuam non percipere, quōd secundum tua expressa & perspicua dicta, scriptum tuum intelligunt. Si mens tua tuis verbis respondet, quare negando tergiversaris? clamans: *Aliā sententiā mihi affingis, &c. Diversum a sensu meo sensum, &c.* pag. 7. Si verō mens alia, quare secus scribis? An desunt eruditioni tuæ artes & verba ad sensum tuum nudē exprimendum? non credibile. *Si turpe est aliud loqui, aliud sentire: quanto turpius aliud scribere, aliud sentire?* Sen. epist. 5. lib. 3.

56.

LIPSIVS.

Consilia non decreta adfero, nec assero aliquid, sed pono.

Hic igitur insultas, & ais repugnātia me scripsisse. nam in præloquio ad Lectorem dixi, communia quædam præcepta me dare, & velut decreta. pag. 38.

Vtrumque ego ajo rectē & verē à me dictum. istud in duobus his Capitibus, illud in reliquo Operetoto. pag. 39.

D 4

COORN

COORNHERT.

Immo recti verique specie hîc videris quidem scribere: *Hoc excusâtius quòd consilia, non decreta adfero, nec assero aliquid, sed pono.* Sed quorsum tendunt imperiosæ tuæ voces & exclamationes? *Clementia nō hic locus: Vre, seca: Puniantur a te &c. Turbones semper puniendi.* Et hoc postquam acutissimè conditionem & præsentem Europæ statum indagasti, & hic fol. 41. *Reges hereticos puniunto, &c.* Est hæc illa aqua, quam ad sacrum hunc ignem extinguendum infundis? Credant illi qui honorificentius dignitatem tuam, quàm rem ipsam suspiciunt.

57.

LIPSIVS.

Et quid ni hîc ambigam? res Theologa est: quam haud injuriâ iis subjicio. pag. 39.

COORNHERT.

Decet itaque te de ambiguis tam sæva *Consilia* in hisce gravissimis causis adferre? An non in talibus ad modestiorem & clementiorē partem te inflectere, vel potius in silentio latere & quiescere oportuit? *De dubiis non definias, sed suspensam tene sententiam.* Illud sapere est; tu verò, quantum ad hæc, prodis incertiam.

L I.

Sen. lib. de
4. virtut.

58.

LIPSIVS.

Me labi & errare non solum
posse, sed debere. nonne ita est?
miror amentiam. pag. 39.

COORNHERT.

Deus ut solus omniscius non potest, mortales omnes possunt, verum nemo debet errare. In eo quod later & scientiam nostram fugit, quisque potest, immo debet errare, quando iis rebus consentit (quemadmodum in his tu) quæ ipsi certò perspectæ non sunt. Atque ab hoc fonte errores omnes fluunt & deducuntur. Anne tale inconueniens factum, decenter & decorè fieri dicemus? Hoc (non modestiam tuam) culpo, quòd talis necessarius errator Imperatori, Regibus, Principibus severissimè, invocatus consulat, & invehatur (summâ causarum obscuritate & ignoratione) non in maleficos, sed eos, qui verbo aut opere juxta Conscientiæ stimulos vivunt. An non iste malignus error sit hujus viri, qui natura mitis & lenis erga omnes; quo non pacatior quis in Bataviâ nostrâ; & cui, tam; mite pectus?

59.

LIPSIVS.

Hanc contagionē ex ipsâ mortali-

D 5

tali-

talitate traximus. Nam homo
cū errat, humanitū errat. pag. 39.

COORNHERT.

*Epist. 6. lib.
14.*

*Lib. de cons
sol ad Al
bman.*

Etiā diabolicè errat, ut ii qui Deum mali
auctorem faciunt. Quin audi potius ipsum to-
ties a te citatum Senecam: *Nulli nos vitio natu-
ra conciliat, illa liberos ac integros genuit. Bona con-
ditione conditi sumus, si eam non deserimus.* Nemi-
ni quā tibi ipsi erroris & peccati culpam im-
putes, in Deum enim ac humanam naturam il-
la non cadit.

60.

LIPSIVS.

Irrisa nostra breuitas. pag. 40.

COORNHERT.

Non breuitatem sed studio quāsitam obscu-
ritatem, acuto interprete & enodatione indi-
gentem, in grandi hoc negotio reprehendo; &
adornatam illam imitationem dicti Socratis de
Heracliti libro: *Quae intellexi, proba sunt; credo,
& quae non intellexi * 8.* Quā illud à lectore ur-
ges, fidem tibi (quāvis etiam non capiant)
tribuendam esse.

61.

LIPSIVS.

Hæreticorū duplex genus. Qui
sibi

sibi errant & sapiunt: Qui alios
inducunt. pag. 40. 41.

COORNHERT.

Hic videmus liquidè in distinctione eorum
qui in religionè peccant, te non notare *Hereti-*
cos seditiosos, quos semper jura ipsa ultro, non
jam tuo instinctu, puniverunt; veluti fol. 7. &
utrobique passim indicare te fingis: sed ulterius
te progredi & clamare:

62.

LIPSIVS.

Puniantur a te, ne tu pro illis
puniaris. A te, à te dico, quicun-
que Rex aut Princeps. Reges hæ-
reticos puniunt. pag. 41.

O Princeps nota, & hos tales
sapientes audi potius, quàm istos
de viâ clamorosos, & quibus cere-
brum omne est in linguâ. Quòd si
mea quoque Consilia locum in-
veniunt, non invidebo. pag. 45.

COORNHERT.

Hæc exclamas turbidâ hac rerum faciè. Hæc
ut fa-

Theologi non
permittunt
Principibus
de hæreticis
iudicium.

ut faciant jubes. Sed qui facient in re aded dubia, aded incertâ, sine præcedenti iudicio vel caussarum notione? Hujusmodi punitio iusta habebitur? Regibus & Principibus jam arcana Theologiæ vestigiis omnibus indagata & aperta sunt? Agnoscunt ipsam hæresin, quæ hæreticum producit? quis hæreticus sit? *qui alios seducant? qui malè de Deo sentiant?* Sciunt Principes illorum publice receptam Religionem veram esse? & illos, *qui secus sentiunt & ad sentiendum alios impellunt*, sine omni dubitationis scrupulo puniendos? Cuncta hæc in his necessariò consideranda; nisi vel tu vel ipsi velint Christum (unâ cum malefactoribus punitum) in membris denuo persequi & occidere. O Lipsi, non aliquando a morbo hoc revalesces, perpendēs in quàm horribile discrimē & apertum periculum Principes (si te in impiâ illâ mentis cæcitate comirarentur) & totam Europam conjiceres? An nō potius talibus malis mederi te conveniebat, qui *pacatissimum totius nostræ Bataviæ & aded mitem te erga omnes plenior ore & insolentius jactas?* Age, dic quæso, quorum arbitrio & sententiâ Principes Hæreticos punient? quisque juxta suæ provinciæ Sacrificorum aut Theologorum iudicium? An juxta Romanorum Catholicorū decreta? Quomocunque agis, facis Reges & Principes aliorum sevitix ministros; atque totam Europam cōfertam punitioe dignis Hæreticis. Nam secundum Romanorum Doctorum iudicium, omnes diversam religionē amplecten-

plectentes, hæretici sunt: rursus quisque alium hæreseos damnat, ob diversas & contrarias Scripturæ interpretationes usumque aliquarum cerimoniarum.

63.

LIPSIUS.

Maximè si turbant.

Qui ergo Turbatores isti sunt? meo iudicio duplices.

Priores, qui palàm contra leges, contra magistratus, novam religionem invehunt, docendo, scribendo, cætus colligendo. Alteri, qui non tam novam religionem invehunt, quàm produnt: & receptam quoq; per disputationculas & argutias in publico convellunt. pag. 41.

COORNHERT.

Hic tuo te ipsum indicio prodis, & vim suam ipsa veritas, te invito, exerit & declarat. Quamvis enim in tuis Politicis & hujus tui operis aliquot locis nomine *Turbonum* nullos perstrin-

strinxisse volueris videri præter seditiosos perturbatores, qui vi & armatâ manu, religionis titulo, novitatē invehunt, coëgit tamen te ipsa veritas contrarias tuas & sanguinarias opiniones hic palam aperire. An nō tales legum perturbatores fuerunt: non modò Moyſes, Elias, S. Ioannes Baptista, verum etiam omnium nostrorum Dominus & Magister Iesus Christus, cum suis Apostolis? nonne illi *palam contra leges & magistratus novam religionem invexerunt, docendo, scribendo & cœtus colligendo?* Hi ergo ut malitiosi perturbatores jure trucidati sunt. Huic assentiri, tibi Christianum? An non citius Iudæi & Turcæ, quàm nomine tenus Christiani in hanc sententiam ibunt? Sic major pars Evangelicorum martyrum jure interempta est, ut Romani obstrepunt. Erunt itaque omnes Evangelici, Reformatores, Luterani, Anabaptistæ, talia nostro tempore attentantes, letaliter puniendi. Tum quoque jure optimo clamitant Iesuitæ & Franciscani ad Reges, Principesque: *Acie vincendi sunt.*

*Polit. 4. lib.
3. cap.*

Tu homo, quod ipse fatearis, bonarum artium litterarumque rudis, judicas de litterato illo scripto? pag. 42.

COORNHERT.

Mi vir Philologe, qui tibi ipsi, ob exquisita phaleratae latinitatis vocabula, usque adeò jucundus es; non recordaris hic in me id dammare, quod alibi in aliis admiraris? Ita enim in tuis Notis de Philippo Cominæo scribis: *Hoc quoque laudem ejus auget, quòd tanta præstitit, litterarum omnium rudis, solo usu rerum peritus, & naturali quâdam judicii bonitate. Ite nunc scioli, & linguarum* I. Lipsius *aliquâ cognitiunculâ vobis placete. Sed more tuo facis, nam* *ipsum carpi & irrides.*

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

Ego verò magnam eruditionem ut mihi non tribuo, ita litterato tuo scripto judicium meum interponere possum. Si enim de linguarum peritiâ & latini sermonis venustate inter nos ageretur, quis aliquâ saltem earum cognitione præditus, me non temerarium meritò judicaret, qui viro tam docto atque in iis versato (ne te efferas Lipsi) me opponam? verum ne adeò stupidum aut in linguas tam iniquo animo me opinare, quin tibi id concederem quod talis eruditio meretur. Sed cū de re ipsâ (a quâ, summo cum multorum periculo, toto cœlo aberras) jam sit controversia, & utra sententia ad hominum salutem, Conscientiæ libertatem, & Patriæ utilitatem magis spectet, crede mihi, me, nisi gravissimè lesâ conscientia & proximi omni prorsus abjectâ curâ, tibi cedere nò posse. Non omnes docti sapiunt, nec omne judicium linguarum imperitis

ritis ademptum, ut de Cominatio verè fateris. Reperite enim est inter linguarum peritos; tam Latinos quàm Græcos & Hebræicos; ambitiosos, sciolos, & nasutos, ne dicam stolidos aut semisatos. Non litteratè, sed vero ac incorrupto iudicio scribere, docti atque intelligentis viri est. Fatentur multi non ignobilem tibi stylum, sed dolent egregio hoc dono te abuti; Syrenis instar; ad innocentium virorum (qui Dei viva templa sunt) sædam & horrendam mactationem, totiusque Europæ exitiale incendium, optantes, te ita scribere, ut veritus appareat te *utilitatem juvandi prætulisse gratia placendi*, * 4. & ne diutius pergas mulcere pectora Imperatoris, Regum & Principum, quibus ut tuam operam probes, nil aliud quàm jus in Conscientias hominum, cum divini numinis (quod ipso facto suâ sede & regno ejicitur) maximâ injuriâ ipsis concedis, utpote ad altiores navis foros te erigens. Mortifera certè, crudelis & infelix illa facundia, quæ Principes (qui plerumque doctrinæ & eruditionis fucò facillè falluntur) ad tam brutam carnificinam irritat: Rursus beata & cœlestis illa lingua, quæ Reges docet mentem sanam, & placat iniquam iudicis iram; præsertim quando nunc omnibus constet, quàm insipidos & amaros fructus tanta sævitia produxerit. Docere & persuadere omnibus seculis palmarium fuit, sed in ea nunc (proh dolor) tempora devenimus, quæ omni mansuetudine & Christiano spiritu oppresso, articulis, carceribus, lictor-

licitoribus, incendiis percrepant; quasi præclari
quid esset hominem, jam jam ipsa naturæ legem
moriturum, ob quædam paradoxa, quæ intelli-
gere nequit, in ignem injicere.

65. LIPSIVS.

Clementiæ non hic locus.

Frustra inclementiæ accusa-
mur. pag. 43.

COORNHERT.

Nil aliud tamē ex tuis verbis colligi potest.

66. LIPSIVS.

Miraberis quosdam ferro &
ignecurari. pag. 43.

COORNHERT.

Curari & necari tibi idem est.

67. LIPSIVS.

Vre, seca. A veteris medicinae
ritu sumptus sermo. pag. 44.

E

COORN-

COORNHERT.

Si de valetudinis curatione ac medendi arte scripsisses; oculis hisce liberè potuisses uti. verum illas astutè adeò & fallaciter (citra auctorum sensum & opinionem) ad Hæreticorū punitionem (quæ hinc exfulatum ire iussu, non tropicè sed factò ipso, unctione scilicet & sectione, alibi adhuc locum habet) detorquere, si aliū quemvis, Lipsium certè non decuit, qui tam acer & austerus reprehensor est, ubi illius verba juxta sensum accipis, aut *distinctiones, id est, cola, semicola, puncta, aut bipuncta* non satis animadvertis. * 8. An hoc tecum statuis, Lipsi, clarissimorum virorum lenociniis & flosculis abutendo in tam arduis & difficilibus rebus, te certissima argumēta & indicia admirabilis tuæ scientiæ & artis dare? Rhetor non opus hîc tuis perniciosissimis tropis.

68.

LIPSIVS.

Quatuor pœnarum genera five gradus in Turbatoribus istis agnosco: Multam, Ignominiam, Exsilium, Mortem, &c. pag. 45. Veteres quoq; fecerūt. pag. 46.

COORNHERT.

Ponis hic diversas tuas pœnas, quibus puniri
vis

vis prædictos turbatores. Has ab aliquibus adhibitas, facile creditur, sed decentes & iustas esse, illius probationem suspensi & occupato animo adhuc exspectamus. Ex quibus, & prædictis tuis propositionibus talis ratiocinatio nascitur: Ab hoc Cæsare, Rege, aut populo factitarum est, ergo ab omnibus hoc nostro ævo idipsum elaborandum atque exequendum est. Si antea actis exemplis omnia stabilire vis, quid non statuetur?

Pœna omnis respicit prævaricationem, hæc Legem: ea vel est a natura unicuique insita, vel a primoribus & magistratu sancita; sive a Deo, sive ab hominibus.

Genuina illa & innata Lex, potest debetque omnibus esse nota; & ignoranti pœnam infligit si eam violaverit. Sancitam verò legem omnes cognoscere non possunt, atque ita minime puniendi, eam si prævaricati aliqui fuerint: in illo verò, qui potuit & debuit scire, talis ignorantia culpabilis est, ideoque punienda: sed iste qui legem eam scire non potuit, & ab illa alienus est, insons atque innoxius erit.

Quisque, postquam ad rationis usum accesserit, potest & debet naturæ legem agnoscere, videlicet, sibi quod velit fieri, alteri ut faciat.

Hinc est, quòd quando aliquis contra hanc naturæ legem peccaverit furto, rapinâ, vi, aut simili modo, non dubitent malefactores ipsi, neque iudices, scelere deprehensos atque manifestos, tales coercendos & puniendos.

Sed hæc non semper respondent Legi Dei, aut Magistratus legibus, in rebus non comprehensis in prædicta lege naturæ, videlicet, in præceptis divinis quæ ad veram Dei cognitionem & ceremonias pertinent, & extra naturæ legem posita sunt.

In hisce Dei legibus multi hominum vacillant, sed nemo omnium datâ operâ & volens, excepto solum libero illo opere consentiendi rebus ipsos latentibus: in hoc errant tamen inscipienter, ignorantes se malè facere.

Ita subditi innoxii plurimi per temeraria Principum edicta errant in falso ac injusto Dei ministerio divinoque cultu, quæ in provinciis publicè exercentur.

Considerandum ergo an ille, cui præter omnem opinionem certò & liquidè constat, publicè receptam religionem erraticam esse, atque hoc (rudis exempli causâ) in hæreticorum mactatione & cōscientiarum carnificinâ (quam tu, Lipsi, ad inferos detrusam, non tacitè revocare conaris) ita ut in mortis cruciatum raptantur homines (veluti multis in locis impiè, prohi dolor, fieri adhuc videmus) qui ne verbo quidem nedum opere, alicui damnum injuriâmve intulerunt, sed omnibus prodesse & benefacere, non solum legis naturalis instinctu, verum etiam expresso Dei mandato optant.

Quæro, inquit, an peccet talis pernicialium errorum in publicâ religione agnitor, & castigabilis sit Lipsiano hoc supplicio, idè quòd loquatur

Mat. 7. 12.

Pro. 24. 11.

quatur, ratiocinetur, & scribat publicè contra tam falsas receptæ religionis opiniones & crassos errores? nulla tamen aliâ ratione & proposito quàm ut illam redintegret & corrigat, per dissuasionem & labefactionem talium malorum totas provincias pervertentium.

Et posito quòd Magistratus censura tali capitaliter imponat silentium: cui morem geret? hominibus an Deo, qui ipsi hæc divulgare imperat? Tenentur etiam subditi obedire talibus mandatis, Deo summo legislatori ejusque voluntati repugnantibus? *Act. 5. 29*

Quid si tales declamator & secundum naturæ & Dei legem receptæ religionis reprehensor ipse in errore raptus esset, existimans tantum, receptam religionem errare in eo quod ipse culpabat; an ob hoc taliter puniendus & communis hæc luce privandus erit? Pœna sequitur flagitium aut peccatum: hic nihil præter errorem videre est. Quis judicabit hunc vel illum erronem esse & an talia errata sint, quæ asperè adeò plecti oportet? Vel sunt promiscuè & communiter omnes errores puniendi? Quæ Orci galea ipsum Lipsium proteget, qui dicit, *debeo errare*, atque hic non tam temerarios quàm cruentos & sanguinarios errores evomit: in hoc quod publicè disputando & scribendo Principes urget & impellit in notum illud trivium aut Labyrinthum, cum magnâ calamitate Reipub. atque everfione provinciarum & hominum? Lipsius defendat si potest, hoc loco se non esse sanguinarium.

hæreticum & turbatorẽ libertatis fidei & conscientię. Doctrina enim de interficiendis hæreticis, ipsa hæresis est, eaque sanguinaria. Profecto si adversarii ipsi iudices, quis non indemnatus futurus est? Sed quas ob causas pœnas has irrogabimus? propter peccatum aut crimen facinorosum? nullum est. Alicui nocere aut damnum inferre nunquam somniavit, sed omnibus prodesse voluit. Ad quod si desunt vires, illius tamen bona est laudanda voluntas; & quoniam præter voluntatem errat, errorem ipsi demonstrare oportuit. Ante pœnam autem error ejus eminere & manifestè apparere debebat, pertinetiæ ejus vestigia elucere etiam, postquam veritatem sibi adversantẽ intellexisset, & hoc ipsum non præ timore, sed liberè confessus esset, antequam hæreticus posset censerì.

Concedatur jam illum hæreticum. Quis S. Scripturæ testimoniis, vel rationibus probabilibus docebit hæreticum hominem capitali supplicio puniendum, sive clandestinè sive manifestè? sufficere putas atrociter exclamare: *Reges hæreticos puniunt. A te, à te dico, quicumque Rex aut Princeps. Nonne gladius tibi ad divina humanaq; defendenda? Puniantur à te, ne tu pro illis puniaris. Clementia non hic locus: Vre, seca. O Princeps nota, &c. Quatuor pœnarum genera sive gradus in Turbatoribus istis agnosco: Multam, Ignominiam, Exsilium, Mortem. An satis est, Lipsi, vociferare: Volo, Consulo, Agnosco, & dicere, hic aut ibi factum est? Seditio si legitimè ex jure puniuntur.*

Am

An etiam omnes *Turbones*? An illi qui Religionis causâ turbas faciunt *disputando & docendo* contra publicè receptam Religionem? Væ Romanis Catholicis in Angliâ & alibi, ubi Reformati, aut Luterani magistratus hoc *Lipsii Consilium* nō solum verbis sed factis probant & exequuntur. Væ Reformatis, væ multis piis & probis Evangelicis, & Anabaptistis, & omnibus qui in Europâ Romanam religionem, *patrios ritus, majorum instituta, sacra carimonia*³², *morem probum & veterem* (ut illum Romani æstimant) contra leges, edicta & magistratus, per *disputationes in publico convulsere*, imò etiam *novam Religionem docendo, scribendo, cœtus colligendo inveniē-*re. Væ omnibus novis cum veteribus antagonistis & martyribus. Væ ipsis Apostolis Christi, *Act. 5. 28* & Ioanni Baptistæ, qui similia quoque, contra ^{26.} magistratus prohibitionem, attentarunt. Væ etiam ipsi Christo; an non venit ille mittere ignem & gladium in Iudaicam Synagogam, & dissidium inter domesticos? an non commovit populosque concitavit manifestò per totam Iudæam? atque ita ritè justèque (secundum Lipsii somnia) infamiâ, ludibrio, summoque probro, etiam ignominiosissimâ crucis morte damnatus & punitus est? Væ omnibus Christianis qui facinorosum & justè culpabilem Christum quod Lipsio doctore necessario sequi debet) ut immaculatum & innoxium agnum, Deique filium veneramini; an ille malefacto & crimine vestra totiusque mundi peccata expiabit? Aut væ viris

Politiciis, qui tam malignas leges & cōsilia pro-
ferriſ, quibus Chriſtum, æquitatis lumen, vitæ
auctorem, bonorum omnium fontem, cum
membris ſuis inter flagitioſos & jure damnatos
collocatiſ.

Joan. 18.

Pag. 46.

Pag. 47.

Quid ſi ſophi illi aut diſputatores, quos pœnas
dare viſ, de pecuniâ laborent? Quid tum? Si non
habent in ære, luant in pelle. Item, *inſuſiones*
frontium aut ſtigmata, ritu priſco. Anne ita contra
juſ ſcriptum & publicas leges ſtatuetur in libe-
ros homineſ? Quid ſi relipſcant? excoriabiſ
fronteſ, ad tollendâſ illâſ ignominioſâſ inu-
ſiſioneſ?

Sic etiâ (quantum ad inuſiſioneſ) ſit in
Hiſpaniâ Mauriſ, & aliquibuſ hæreticiſ datur
ad probroſum infamiæ ſignû palliaſtrum quod
vulgò *Sanbenito* vocant. Hoc poſtremum Lipſii
clementia putat *ridiculû* & leve ad talia inge-
nia *reſſrenanda*. Sed valebunt hoc ſeverioreſ tuæ
pœnæ? Nunquid vehementer triumphabunt &
gaudebunt plurimi, quòd innocenter, ob benè
laudabiliterque facta, ab inſipienti mundo illu-
dantur, pro nihilo reputentur, atque ut immun-
dæ proluvie exterminentur? An nò hoc noſtro
ævo magnâ hominum partem in truculentis
illiſ & divini legi contrariis pœniſ, ipſiſ a mun-
danis Magiſtratibuſ inſiſctiſ, vidimus exultan-
tem & voluptate nimîâ geſtientem? Nunquid
hiſce ſuppliciis ſuo domino Chriſto, qui illuſuſ
& immaniter virgiſ caſuſ erat, ſe conſumilli-
moſ æſtimabant? Idem & hodie eveniet.

LI-

69.

LIPSIVS.

Nam etsi Mors in hoc genus
seductores & Pseudopphetas a
Mose decreta exercitaq; sit: tamē ^{Deut. 12}
a Christianis olim rarò. pag. 48.

COORNHERT.

Oblitus te Politicum scriptorem, Theologi-
personam induis, armans tuum Principem sa-
cræ Scripturæ testimonio: sed quàm exitialiter
hæc sententia detorqueatur ad illegittimam
hæreticorum mactationem (cui prorsus non
respondet) a me in secundo Processu adversus
T. Besam abundè demonstratum est.

70.

LIPSIVS.

Non enim punire, sed metum
injicere studebat: ut cōcordes sibi
fierent in rebus divinis. pag. eadē.

COORNHERT.

Non concordēs, sed simulatores magis, ut
fateris ipse 4. lib. 4. cap. 7. §. nam *fictiones ea res
inducit. & purpura tua cultores aliquot efficies, non
Dei.*

E s

LI

Aut si ad Mortem: simplex ta-
men ea & mitis sit, immò (arca-
nū aliquid audi) arcana. pag. eād.

COORNHERT.

Postremum ita Hispaniæ Rex rem instituit.
Sed quid, quæso, profecit? Nihil. Si palam fla-
gitium pœna dignum commiserunt, fiat palam
in illos exemplum. Sed hoc ut fiat dissuades,
dicens:

Reliqua scelera cum castigantur,
ostendi expedit, hoc flagitiū
occuli & regi. pag. eād.

COORNHERT.

Causa tibi in promptu, *ne miserationem de-
trahas, & minus sermones.* Ob eandem etiam
necessarium erit ut criminis sententia, ipsaque
cōdemnatio recondita sit & abdite lateat. Quo-
modo enim *occulos & teges hoc flagitium* (ita hæ-
resin appellas) si publice pronuncietur iudiciū?
quia nō pœnam modo; scilicet interuiccionem;
occuli vis & regi, verum ipsum etiam flagitium.
Essetne

Essētne hoc valvas magnas & sceleratissimorum consiliorum fontes aperire ad multitudinem innocentium (occulto odio atque invidia Pharisæorū, & avaritiā Magistratuum confiscationi inhiantium) hæresios & turbarum titulo clandestinè interficiendam? Nunquid hæc abominabiliter nimis contingere? Nunquid eò magis contingant, quando alliciente hac saginā: (*Talles, scilicet, multa. Ab us pecuniam dnee. pag. 46. Remove ab omni successione, &c. pag. 47.*) tam perditè Principes & Magistratus incitantur, velut etiam tu, temerarie Lipsi, tuo arcano consilio facis? Quamobrem quæso?

73.

LIPSIVS.

Vt miserationem detrahas, & minuas sermones. pag. cād.

COORNHERT.

Violentæ etiam sermonum impeditioes, eorum qui puniendi erant, hoc nostro infelici seculo sepissimè contigerunt, diversis (ô horrificum & crudele spectaculum) oris oppilationibus, videlicet, pilâ, cochlearum tormento, linguæ sectione, aut cerebrâ perforatis labiis. Idcirco *populi commiseratio sublatâ* est: nequaquam. Intelligebant enim, vel secundum naturæ legem, malefactores justè, sed huiusmodi summâ injustitiâ & iniquitate, puniri, sive occultè, sive publi-

publicè. Vnde tanta populi commiseratio, tantumque odium in brutam illam crudelitatem exarsit, ut ob hanc causam bellum hoc sanguinolentum & exitiosum, a provincialibus susceptum adeoque confirmatum sit, ut nulla ratione ab illâ miseriâ infelix nostra Patria se eripere posset. Hæreses autem atque Hæreticos nequaquam vidimus decrefcere, & imminuere, Immo, quò hanc rem obnubilare callidius elaboratum est, eò magis populi verboritas excrevit. Et tibi persuades, Lipsi, vulgi colloquia de tam absurdâ punitione versutè modò te remorari posse? Erras profectò, & hic debes errare. Per illam enim vulgi clamores & ipsa hæreses auctæ exaggerataque sunt.

Deus ipse prædixit, hæreses fore, &c.

Deum precor, tibi ô Princeps, moderatam mentem, illis sanam & pœnitentem det. pag. 49.

Hoc ipsis *consilium* non das, sed contrarium. 4. lib. 3. cap. 6. 9. *Clementia non hic locus, &c. Vro, feca.*

75.

LIPSIVS.

Quamdiu turbatores coërceri
sine maiore turbâ possunt.

Sistendus interdû legum cur-
sus. pag. 49.

COORNHERT.

Ita censes quamdiu voluntas tua vi & po-
tentia destituitur, quia ut ais: *Multitudo peccan-
tium pœnam tollit, aut mitigat.* Pag. 53.

76.

LIPSIVS.

Fatalis est ista ingeniorû scabies. *Curiositas
nostri avis*
Et profectò velut à cœlo & ab
astro aliquo est hæc pestis. pa. 49.

COORNHERT.

Si fatalis est, a cœlo vel ab aliquo astro, quare
illam ita puniri vis? An non semper summo
cum pudore victus discedet, quisquis cum fato
belligerare statuit?

77.

LIPSIVS.

Viri, faminae, senes, pueri, quæ-
stiun-

stiunculis ludunt & lasciviunt.

Nota, nota.

Mysterium Theologia erat, facta est popolare oblectamentum.

Apud nos etiā opificibus effusa sunt arcana Theologię. pag. 49.

COORNHERT.

Deut. 6. 7.

20.

Mat. 11. 25

19. 14.

1. Cor. 1. 26

27.

Tūc is es, Lipsi, qui Sacram Scripturam populo ē manibus extorques? Hęc ab opificibus & plebeis hominibus aliena est? An solum viri limati, subtiles, atq; gloriosi isti ostentatores hanc sibi vendicabunt? Hęc nos neque Lex, neque Christus in suo Evangelio, sed abjectis & parvulis eam manifestatam esse aperte docuit. Qui huic tuo errori suffragabuntur? pręter Romanos Episcopos & Theologos (velut apud Hofium lib. 2. contra Brent. videre est) nulli certę cordati viri; neque etiam ipse doctissimus Erasmus (totius Europę Phœnix, licet tibi vilior) in suā Paraclesi, nonnullis novi testamenti editionibus prefixā,

Sed in publico & in populo disputationes omnes valdē imbrobem.

Nisi

* Nisi Principi aut iis qui præsunt, ob causas, aliter videatur.
pag. 51.

COORNHERT.

Princeps Auraius, honorabili memoria, atque illustres Ordines, bis hinc Disputationem publicam constituerunt. Consideravit nunc Lipsius sua *Decreta & Consilia*, has ipsas, atque ita Principis & Ordinum facta, perstringere, atque redarguere, propterea & ad * mitigandum hoc (industriè) in margine adjecit: * *Nisi Principi, &c.* quo id permittere videretur. Hoc ergo lucro futurum est, si hujus Politici viri *Decreta* auctoritatis aliquam vim habitura sint.

79. LIPSIVS.

Antiqua enim & antiquos si rejiciunt, quæ ratio aut argutia eos vincet? pag. 51.

COORNHERT.

Antiqua, si vera: si non, nequaquam.

80. LIPSIVS.

Sed & Turcæ & Moschi hæc parte fa-

te sapiunt: apud quos de Religio-
ne sacrisque disputare, capitale
est. pag. 52.

COORNHERT.

Hec laudibus efferre Turcicum magis quam
Christianum est. Veniat hodie sincerus quis &
verus Christianus, ut olim Christi Martyres, ac
disputet de verâ Religione & annunciet Tur-
cis crucifixum Christum; Turcas tunc hac par-
te sapere diceres, si tua tuique impii Mecenatis
nefanda *Consilia* sequerentur, quibus exclamas:
Eos verò qui in divinis aliquid innovant, odio habe
& coërce lib. 4. cap. 2. §. 11. & *patrios ritus migra-*
re aut violare, ubiq; gentium nefariū habetur. §. 14.
Puni igitur si quis turbat, &c. §. 15. An ergo, ô
Lipsi, omnis innovatio & perturbatio Provin-
ciis damnosa erit? Corruptæ Religionis in ve-
rum Dei cultum & puram Religionem refor-
matio, Imperiis semper est perniciofa? An Tur-
ca jacturam faceret, aut illius Dominatio in-
commodum & damnum aliquod subiret, si
subditi alteratione quâdam ad Christi fidem
sefe traducerent? Profectò nullū. Ipsi enim tunc
ex verâ pietate Magistratus multò magis, quam
infidelitate infecti cum essent; observarent &
colerent. Et quòd si hujusmodi innovatio Prin-
cipi in Dominatione suâ detrimentum adfer-
ret, Imperioque pernicialis esset: oporteret ergo
provin-

provincialium præclaram emendationem, ob Imperatorum damnum, impedire? Imperator præstat Regioni & Populo, aut præstat Populus Imperatori & Regioni? Si Populus (utpote numero major & melior, cujus causâ alia duo sunt) profectò illius salus omnibus præferenda erit, siue corpus, siue animam spectes. Poteruntne salvari homines permanentes atque hinc demigrantes in falso, corruptoque Dei cultu: Qui jam in tali regione degunt, ubi falsus & fabulosus receptus est cultus, & *capitale ibi est de Religione sacræq; disputare*, & veritatis commonstrationibus quicquam in Religione innovare prohibitum: certè isti in adulterino illo Dei cultu stabiles permansuri, omnis beatitudinis expertes è vitâ discedent. An sunt omnes Religiones æquæ probæ, quoniam patriæ Leges, &c. & ab una Regione aut Principe receptæ sunt? Multas absurdas & impias opiniones, Lipsi, lectoribus tui insipientis scripti, de te tuisque libris considerandas præbes.

AD LECTOREM.

HÆ sunt illæ notationes, candide Lector, usui tuo à Theodorico Coornhert (in ipso valetudinis suæ incommodo) descriptæ, contra I. Lip. libellum adversus Dialogistam. Quem ad verbum

F infr-

Cap. 6.

infirmare, & convellere statuerat, ut ex marginalibus notis facile colligere fuit: nisi hoc illi fatalis illa necessitas (cujus accitu xiiij. Kalendas Novemb. Anno cIo. Io. xc. ad laborū omniū quietem evocatus est) impedivisset. Gravibus veritatis amatoribus, in indomito hujus miserabilis ævi pelago, perniciosam Hæreticorum cædem, & impiam conscientiarum carnificinam evertendam relinquens; adversus hujusmodi Principum & Magistratum fervidos incitatores, & horum; Simiarum instar; pragmaticos imitatores: quorum unus in *Politica sua vitâ* non reveritus est scribere, *utrum Religio necessaria sit. Quod quidam hanc tamquam inutilem, minusq; fructuosam vexationem, quâ se mutuo populus antiquis affligerit, habuerunt: reputantes Religionem modo effectum aliquod instrumentum, aptum per quod communis omnis Respublica in officio decenter contineatur. (7.)* & ille quasi se unum ex eorum numero notans, pergit: *Qui Religionem nullam amplectuntur, sive eam omnimodo secundum præscriptum Provinciæ in qua morantur, suscipiunt, homines politici sunt. Nusquam de verâ falsâve Religione mentionem faciens; quasi veram cognoscere uniuscujusque civis & communis salutis non interesset. Illud autem animarum curatoribus comminédans, progreditur ulterius: Illos, qui mentem suam contra receptam Religionem ejus Regionis, in qua degunt, produunt, non esse politicos: atq; illos debere discedere in alios incultos locos, in sivas, in desertum, sive ad Pariam, Sipanginam,*

nem, Calensuam (credo ultra Garamantas & Indos) *ad ferinos & silvestres homines*. O invocati, inconsulti, atque impii Consiliarii; O palpatores & paralyti Magistratum; qui errores perniciales, libertatis quoque hostes nefarie confirmatis. Refringitis autem & damnatis causam tam veterum quam recentium Martyrum, atque in capitis iudicium vocatis tot pios Evangelicos, & Patriæ conservatores; qui a vobis irritantur ut tam peregrina, impia, ac bruta incendia veris rationibus opprimant & extinguant, ad præsidium libertatis fidei, Provincialium salutem, & innocentium patrocinium, ut sic tandem postliminio ad nos redeat Concordia & Pax

— *optimi rerum,*

Quas homini novisse datū est: pax una triumphis

St. Italicus

Innumerus potior: pax custodire salutem,

Et cives aquare potens.

FINIS.

Lectorem hic præmonere necessarium, Theodoricū Coornhert scripsisse Processum suum sive Litem adversus I. Lipii illa Politica, quæ edita sunt Lugduni Batavorum in officinâ Plantinianâ, apud Francisc. Raphelengium, in formaturâ octavâ, anno cdo. 16. xxci. Et has suas Notas contra ejusdem libellum *Adversus Dialogistam*, impressum in formatâ quarta ibidem, & apud eundem, anno cdo. 16. xc.

In laudem præstantissimi atque
ingeniosissimi Viri THEODORICI
COORNHERT post mortem
in Bibliotecâ re-
pertum.

P Habe cytheriadam præses formosæ sororum,
Dirige disparibus nunc mea verba modis.
Fallor? an indigiles præbet mea Piëris aures,
Nec facit ad tantum barbitos ulla decus?
Fallor, Pegaseam quæ te, Theodore, deceret
Piërides gaudent instituisse chelyn.
Quis tamen ad meritos surgat tibi Phæbus honores?
Audeat & tanta sumere molis onus?
Si divina tuas describeret Ilias artes,
Infectum sileat Ilias inter opus.
Clemens ergo mihi Parnassia turba favebit,
Et breve non longo carmine sternet iter.
Felix illa dies, felix; pulsanda fuerunt
Tunc Aganippææ plectra canora lyre,
Cum tua, fiderei jam nunc comes una recessus,
Sincerum de te mater haberet onus.
Laus tua Tartareæ lethæia flumina vallis
Vicit, & infernum si tenet ulla chaos.
Hic illum, quicumq; tuos violarit honores,
Excipiet stygias Eumenis ante fores.
Illic Elysiis vitam seclusus ab agris,
Ignivoma circum stagna paludis, aget.

Te,

Te, Deus aetherea residens aeternus in arce
 Infantis statuit Automedonta gregis.
 Illorum, proprio veluti spoliata Magistro
 Iret ad Aegeos naufragi cymba lacus:
 Ni tua tam magnos virtus miserata dolores,
 Paoniam sola voce tulisset opem.
 Dignus Nestoreis vivas disuturnior annis,
 Felicesq₃, Deo suppeditante, Dies.
 Evomere mali monstrosa incendia cives,
 Auxiliatrices ipse remittis aquas.
 Multos terrebat gravis inclementia Lipsi:
 Quà patria rursum vulnus hiabat atrox.
 Tu timidos recreas, & verba medentia promiss,
 Latitae voces, ingeniose, refers.
 Demonstras veteres motus, scelerisq₃, venenum,
 Nos quibus improbitas torserat Hesperia.
 Ipse cicatrices ostendis vulneris alti,
 Atq₃, iterum patriam, ne ruat, ipse mones.
 Patria concussa est, ut jam casura putetur,
 Restat adhuc humeris sulta ruina tuis.
 Testis erit pietas quae te, Theodore, coronat,
 Celsaq₃, sincerum tollit in astra caput.
 Evigila Coornbert, Academia surgit, & urget
 Lipsius, imposito te premet ille iugo.
 Iam furit, ardentes jam jam dolor excitat iras,
 Atq₃, fatigati pectoris antra tument.
 Lipsius accedet, comitabitur ipse senatus,
 Eriget & lingua fulmen uterque suae.
 Mors ipsa ante oculos, ex omni parte duellum,
 Hen saltem vita consule, quaeso, tua.

Ovid. de
 Ponto.

*Firma viri ô constans, præsens, moderata voluntas,
 Cælum (ait) aspiciens, muniet ille pios.
 Quòd si illabatur supremi machina cæli,
 Incolumes tegeter tanta ruina pios.
 Ergo vade senex, populi miserere dolentis,
 Hoc Deus ex votis ipse secundat iter.
 Emineat virtus sævis agitata procellis,
 Et desperatis fer modo rebus opem.
 Mentis libertas letaliter ista premetur,
 Tanta ubi nunc animi carnificina volat.
 Si datur ex merito servatur adorea Coornbert,
 Hostes tam validâ qui ratione premis.
 In Batavis nullus vivit constantior oris,
 Summus & ingenio, summus & arte vales.
 Liberiore animo crescentes undiquè carpis
 Errores nostrâ in Relligione novos.
 Livor edax frustra vultus assumit atroces,
 Nam vera virtus laude parata tua est.
 Turbinis & Boreæ robur deludit arundo,
 Et tuus invidiam tam patiens animus,
 Det tibi terrificam tristis fortuna charybdim
 Detq; tibi duras impia Scylla domos,
 Huc tamen Isliacâ probitas migraret ab arcta,
 Atq; daret capiti laurea ferta tuo.
 Sive est in medio proles Hyperionis ortu,
 Sive tenebrosis Hesperus iret equis;
 Seu genitrix roseis conscendens Mennonis axes,
 Te vocat ad miserum Daulias ales opus:
 Semper Meonii tua barbitos emula vatis
 Teutonicum promptè fundit ab ore stilum.*

SACRA

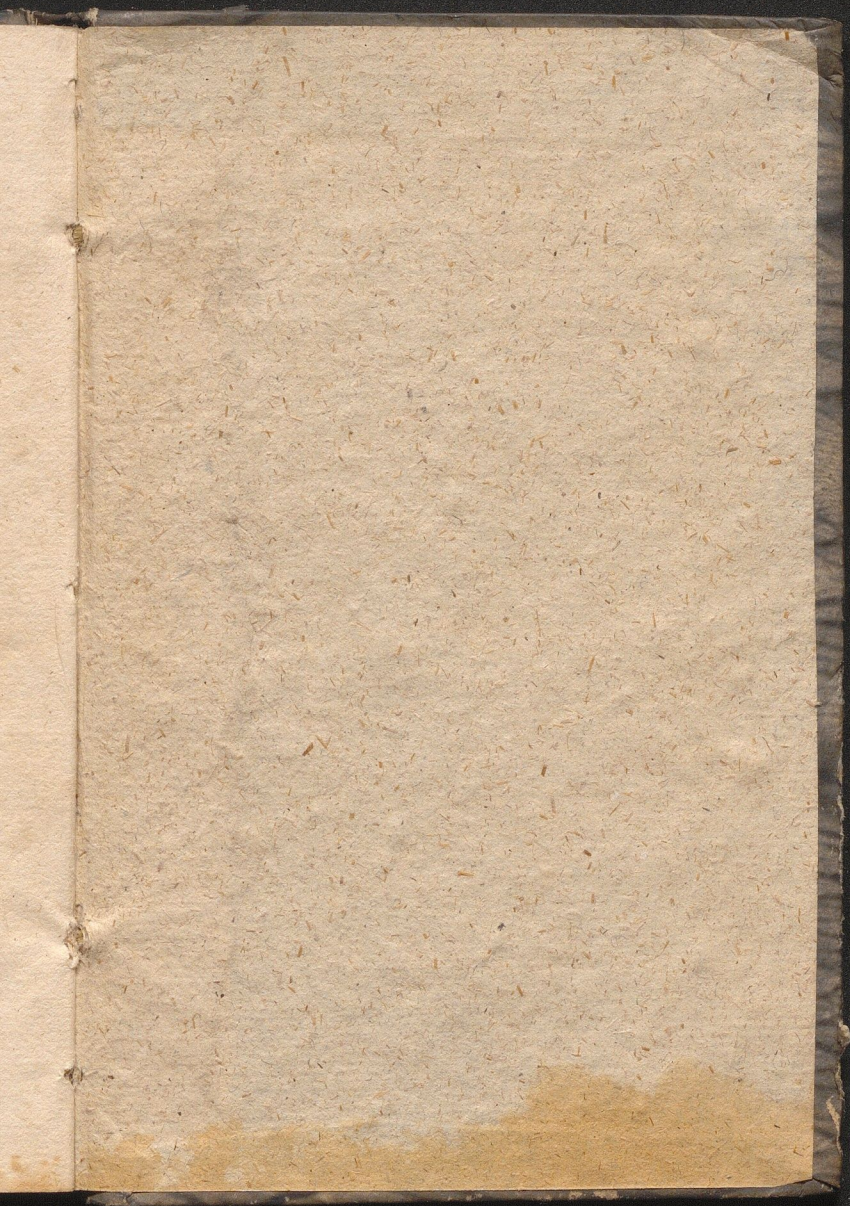
Sacra tui tradunt morum praecepta libelli,
 Firmantes studiis pectora nostra piis.
 Iudicium cani capitis miratur & ambit
 Nostra rudimentis terra beata tuis.
 Quod Cicero, latia facundia prima loquela,
 Tullius officii nobile fecit opus.
 Hoc Coornbert Batava non infima gloria gentis
 In linguam vertit Teutonis ora tuam.
 Vitales utinam Ciceronis spiritus auras
 Duceret, ô animo vota petita meo.
 Atq; suum ô utinam, licet hoc Deus abneget omni,
 Teutonica versum voce videret opus.
 Crede mihi vestros in honores magna pateret
 Area, & in laudes solveret ora tuas.
 Que Colophoniaci nobis fragmenta Poëta
 Vertisti, volvunt cum semibus pueri.
 Quid Lucii Annam Senecam, doctumq; Platonē,
 Quos varia cruduit Pieris arte, loquar?
 In quorum doctrina libris, ut clara lucerna
 Que splendet sero vespere, vestra patet.
 Quidq; alios referam, doctiq; Boëtion oris,
 Et quod Evangelii fecit Erasmus opus.
 Donec apud Batavos refluis mare ludet in undis,
 Stabit ob emissos gloria vestra libros.
 Macte vir & σπάρταρ magis & pralufrinus orna,
 Inde canenda mihi gloria major erit.
 Lima tuam scriptis exornet prodiga famam,
 Amplius, & crescat gloria, lausq; decus.
 Quod si (te quoniam majori dignor honore)
 Digna minus tanta pagina laude mea est.

Gloria

*Gloria majus iter pandat; sublimior ibi,
 Majoresq; dabit tibia mota sonos.
 Ante Thyestæa redeant convivia mensæ,
 Versus & Eoum Cynthius arctet iter.
 Noster & in medio revocabitur Isula cursu
 Isula Goudanas maximus inter aquas.
 Quam tua fidereas satis est qua nota per arces,
 Pectoribus virtus excidat illa meis.*

F I N I S.

AUG

ALVENSLEBEN

Ba

152

Defensio Processus
DE NON OC-
CIDENDIS HAERE-
TICIS, CONTRA TRIA

Capite libri. Poti.

ADV
 LOC

Subextrem

suæ Patriæ li
 dorum

*Va qui decreta
 facinorosa, ad*

Ex officio

AN

